

Där barnkonventionen blir verklighet?

En kartläggning av Linköpings kommuns arbete utifrån
barnkonventionen.

Sammanfattning

Inledning, frågeställningar och metod

År 1990 ratificerade Sverige Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter, eller barnkonventionen (hädanefter förkortat BK) som den vanligen kallas. Sverige blev i och med detta folkrättsligt skyldiga att följa konventionen och har anpassat flera svenska lagar efter den. 30 år senare, närmare bestämt 1 januari 2020 kommer barnkonventionen att bli svensk lag. Denna kommer att heta barnrättslagen. Med bakgrund av detta initierade utbildningsförvaltningen i Linköpings kommun en utredning.

Frågeställningarna som utredningen har haft till uppgift att svara på är:

- Vilka konsekvenser får det för kommunen att Barnrättslagen träder ikraft 1 januari 2020?
- Hur arbetar de olika förvaltningarna i Linköpings kommun utifrån barnkonventionen idag? Vad kan och/eller bör bli bättre för att i högre grad efterleva konventionen?
- Utredaren har också haft till uppgift att föreslå åtgärder som kommunen kan vidta för att förstärka sitt barnrättsarbete.

Utredaren har intervjuat företrädare på Linköpings kommuns alla förvaltningar, för att få ett kommunövergripande perspektiv. Intervjuerna har avgränsats till förvaltningsnivå (d.v.s. inte verksamhetsnivå). Kartläggningen har huvudfokus på de fyra grundprinciperna i BK – artikel 2, 3, 6 och 12.¹

Vad händer när barnrättslagen träder ikraft?

Utredaren har intervjuat en kommunjurist och inhämtat material från Barnombudsmannen. När barnrättslagen träder ikraft blir det viss skillnad mot dagens läge, om än inte jättestor. Nedan följer de viktigaste slutsatserna:

- Sverige är redan idag folkrättsligt bundet att följa barnkonventionen, på grund av ratificeringen av konventionen år 1990.
- Kommunjuristen bedömer att det redan idag finns möjlighet att på olika sätt² protestera mot kommunala beslut som strider emot barnkonventionen, men att det sannolikt kommer att bli ännu tydligare eftersom lagar är lättare för domstolar att tillämpa direkt än internationella konventioner.

---

¹

<https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/barnkonventionen/konventionstexten/>

² Exempelvis genom anmälan till Justitiekanslern eller Justitieombudsmannen.

- När lagen träder ikraft kommer kommunala beslut kunna laglighetsprövas såsom stridande mot en lag på ett lättare sätt.
- Barnrättslagen kommer att gälla på samma "nivå" som andra svenska lagar, och således vara överordnade förordningar och myndighetsföreskrifter.
- I de fall där transformeringen av BK inte har hunnits med fullt ut, det vill säga att det fortfarande finns glapp mellan BK och svensk lag, kan Barnrättslagen täcka igen luckorna.
- Barnombudsmannen framhåller att en konsekvens av att barnrättslagen träder ikraft är att ordförande i kommunfullmäktige kommer att kunna vägra att ta upp ett ärende om denne anser att det strider mot Barnrättslagen enligt 5 kap. 57§ i kommunallagen. Kommunjuristen är osäker på om denna möjlighet finns redan idag, eftersom det beror på hur paragrafen tolkas. Med barnrättslagens ikraftträdande blir det otvetydigt att denna möjlighet finns.
- Enligt kommunjuristen finns det "*vad jag har sett ingen särskild möjlighet att överklaga beslut eller få rättsliga påföljder enligt BK*". Det kommer troligen inte att vara straffbart att bryta mot BK eller barnrättslagen om inte en sådan bestämmelse förs in i Brottsbalken. Kommunen ska dock följa barnrättslagen och en kommunanställd som medvetet åsidosätter arbetsgivarens föreskrifter kan kommunen vidta arbetsrättsliga åtgärder emot.
- Att göra BK till lag kan enligt kommunjuristen ha en pedagogisk och psykologisk effekt och på så vis "*sätta frågorna på kartan*" på ett annat sätt än tidigare. Kommunjuristen menar också att det kan ge en större tyngd åt barnrättsfrågorna när det är en lag. Vidare, Barnombudsmannen skriver på sin hemsida att införandet av Barnrättslagen kommer förtydliga att barn är individer som har rättigheter.

Generella slutsatser från intervjuerna med förvaltningsföreträdarna

- Ett tydligt framträdande behov hos förvaltningarna var att utbilda chefer och medarbetare i barnkonventionen och dess tillämpning.
- Det finns ett behov av att förbättra samverkan³ mellan olika förvaltningar men också med andra myndigheter och kommuner.
- Ett gemensamt strategiskt arbete i kommunen där man ser helheten tillsammans och där det finns en samsyn kring centrala begrepp, exempelvis delaktighet, är efterfrågat.
- Att arbeta med att öka barns, i synnerhet små barns, delaktighet i kommunens olika verksamheter (LSS, skolan, socialtjänsten m.m.) ses som angeläget.

---

³ Samverkan kan röra sådant som att underlätta kompetensutbyte eller att främja ett barns bästa och utveckling, exempelvis ett barn med svårigheter i skolan.

- Inom åtminstone en av de intervjuades verksamhetsområde finns behov av att arbeta mer med förbättrad uppföljning.
- En röd tråd genom hela organisationen måste finnas – från politisk och chefsnivå ner till verksamhetsnivå och sedan tillbaka igen. En informant upplevde att det finns något av en barriär mellan tjänstepersoner och personalen ute i verksamheterna.
- Barn ses ofta som en prioriterad målgrupp för kommunens verksamheter, men inte lika ofta som en individ som har rättigheter. Det är viktigt att tänka på att det är individen som har rättigheterna, inte kollektivet ”barn”.
- Inom socialtjänsten uttrycktes en önskan om att ha en ny form av insats, som inte är frivillig för föräldrarna att delta i men som inte heller innebär att barnet blir tvångsomhändertaget. Nuvarande utbud av insatser anses vara för begränsat i vissa situationer.

Nästa steg – förslag till åtgärder

En del i utredarens uppdrag har varit att föreslå åtgärder som kommunen kan vidta för att förstärka sitt barnrättsarbete. Åtgärdsförslagen grundar sig på utredarens slutsatser från intervjuerna, SKL:s så kallade framgångs- och implementeringsnycklar samt barnrättsarbetet i andra kommuner.

- Fatta ett politiskt beslut i kommunfullmäktige (eller kommunstyrelsen) att kommunen ska arbeta i enlighet med BK. (SKL)
- Ta in skrivningar om barnets rättigheter i alla styrande dokument, särskilt budgetdokumentet. (SKL)
- Utbilda alla chefer och medarbetare i organisationen i BK. Utbildningen bör innefatta konventionen i sig och dess tillämpning, vidare bör utbildningen vara återkommande.
- Ha krav på återrapportering av barnrättsarbetet till den politiska nivån. (SKL)
- Ha en funktion som ansvarar för samordning av barnrättsarbetet. Till denna funktion är det fördelaktigt att koppla en arbetsgrupp där alla förvaltningar är representerade. Beslutsvägarna blir således kortare. Se även till att hela organisationen är informerad om arbetet. (SKL)
- Gör barnkonsekvensanalys inför alla (större) beslut. (SKL)
- Undersök förutsättningarna för att använda sig av barnchecklista inför beslut, som exempelvis Jönköpings och Knivsta kommuner gör.

- Undersök förutsättningarna för att ta fram barnbokslut⁴. Undersökningen bör bl.a. innefatta en analys av konsekvenserna av att införa barnbokslut och en bedömning av i vilken/vilka verksamheter barnbokslut bör införas.

---

⁴ Ett barnbokslut är "en sammanställning av en verksamhets resultat som direkt berör barn och kan innebära att varje förvaltning i samband med årligt bokslut gör en särskild utvärdering av hur fattade beslut påverkat barns och ungas villkor i området eller i en verksamhet." Källa: <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/pejling-dialog/det-har-kan-du-gora/barnkonsekvensprovningar/barnbokslut/>

Innehåll

En kartläggning av Linköpings kommuns arbete utifrån barnkonventionen.	1
Sammanfattning	2
Inledning, frågeställningar och metod	2
Vad händer när barnrättslagen träder ikraft?	2
Generella slutsatser från intervjuerna med förvaltningsföreträdarna	3
Nästa steg – förslag till åtgärder	4
Inledning	8
Metod	8
Vad händer när barnrättslagen träder i kraft?	9
Kartläggningen	11
Utbildningsförvaltningen	11
Förskola, grundskola och gymnasium	11
Arbetsmarknad	13
Konsultativt stöd	14
Kärleksveckan	15
Leanlink	16
LSS Funktionsstöd	17
Råd & Stöd – Individ- och familjeomsorg (IFO)	18
Kultur- och fritidsförvaltningen (KoF)	21
Förvaltningsövergripande	21
UngPuls	23
Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen (MoS)	24
Avdelningen för särskild kollektivtrafik	26
Social- och omsorgsförvaltningen (SoF)	28
Avdelningen för strategisk verksamhetsutveckling	28
Socialtjänsten	30
Kommunledningsförvaltningen	32
Ungdomsombud	32
Överförmyndarenheten	34
Utblick	35
Eskilstuna	36
Helsingborg	36
Jönköping	36
Norrköping	37
Uppsala	38
Västerås	38
Örebro	39
Andra exempel	39
Generella slutsatser – bra att ha i åtanke	40
Nästa steg – förslag till åtgärder	41
Bilagor	42
Intervjuguide 1	42
Intervjuguide 2	44

Inledning

År 1990 var Sverige ett av de första länderna i världen att ratificera barnkonventionen (BK), vilket innebar en folkrättslig skyldighet att följa den. 30 år senare, 1 januari 2020, kommer konventionen att bli svensk lag. Denna kommer att heta barnrättslagen. Vad blir det för skillnader av inkorporeringen, jämfört med nuläget? För att Linköpings kommun ska ha bästa möjliga förutsättningar att arbeta utifrån barnkonventionen är en viktig del att veta hur dagsläget ser ut, vad som är bra och vad som kan eller behöver bli bättre. Med ovanstående som utgångspunkt har denna utredning gjorts under våren 2019. Utredaren studerar på masterprogrammet i statsvetenskap vid Linköpings Universitet och har gjort denna utredning som en del av en terminslång praktikperiod på utbildningsförvaltningen i Linköpings kommun.

Frågeställningarna som utredningen har haft till uppgift att svara på är:

- Hur arbetar de olika förvaltningarna i Linköpings kommun utifrån barnkonventionen idag? Vad kan och/eller bör bli bättre för att i högre grad efterleva konventionen?
- Vilka konsekvenser får det för kommunen att Barnrättslagen träder ikraft 1 januari 2020?
- Utredaren har också haft till uppgift att föreslå åtgärder som kommunen kan vidta för att förstärka sitt barnrättsarbete.

Metod

Utredaren har genomfört 20 intervjuer⁵ med företrädare från kommunens alla förvaltningar. Utredaren har använt sig av ett så kallat snöbollsurval. Detta innebär att forskaren tar först kontakt med en liten grupp människor som är relevanta för undersökningen. Genom intervjuerna kan forskaren sedan få tips om andra personer som kan vara lämpliga att intervjua. I denna utredning har utredaren utgått ifrån personer som är med i den kommunövergripande arbetsgruppen för mänskliga rättigheter. Dessa har förmedlat kontakt till andra förvaltningsrepresentanter. Intervjuerna har avgränsats till förvaltningsnivå (d.v.s. inte verksamhetsnivå). Framställningen har huvudfokus på de fyra grundprinciperna i BK – artikel 2, 3, 6 och 12. De frågor som utredaren har använt sig av i intervjuerna har utgått ifrån frågor rörande barnkonventionen, som Sveriges Kommuner och Landsting har tagit

---

⁵Utöver detta inkom en informant med skriftliga svar på intervjufrågorna.

fram.⁶ Under arbetets gång har frågorna justerats för att bättre passa informantens yrkesroll. Oavsett justeringar har frågorna täckt områden som: om den lagstiftning som förvaltningen ska följa hjälper till att uppfylla rättigheterna i BK, hur förvaltningen arbetar för att efterleva de fyra grundprinciperna och vilka förbättringsområden som informanten ser.

För att kvalitetssäkra arbetet har rapportens innehåll validerats genom avstämning med de intervjuade.

Barn definieras i denna utredning som personer under 18 år. I några fall förekommer begreppet ”barn och ungdomar/unga” i rapporten, eftersom flera av informanterna har valt att uttrycka sig så. Exempelvis har ungdomsombuden personer i åldrarna 13-25 år som målgrupp. Utredaren bedömer att det faktum att vissa av verksamheterna riktar sig till, i juridisk mening, både barn och vuxna inte påverkar utredningens genomförande eller slutsatser nämnvärt.

Vad händer när barnrättslagen träder i kraft?

Den intervjuade kommunjuristen menar att det blir viss (om än inte jättestor) skillnad juridiskt sett, jämfört med dagens läge, när konventionen blir svensk lag. Sverige ratificerade BK år 1990 och är sedan dess juridiskt bunden att följa konventionen och måste därmed beakta den i lagstiftningsarbetet. Juristen bedömer att det redan idag finns möjlighet att på olika sätt⁷ protestera mot kommunala beslut som strider emot barnkonventionen, men det kommer sannolikt att bli ännu tydligare eftersom lagar är lättare för domstolar att tillämpa direkt än internationella konventioner. Dessutom kommer de kommunala besluten kunna laglighetsprövas såsom stridande mot en lag på ett lättare sätt.

Juristen menar att inkorporeringen kan ha en pedagogisk och psykologisk effekt och på så vis ”sätta frågorna på kartan”. Det kan också göra så att t.ex. kommunen ”får upp ögonen” för detta på ett annat sätt än tidigare. Vidare menar hen att det kan ge en större tyngd åt barnrättsfrågorna när det är en lag, något som kommunen ”måste följa och ta bestämmelserna i beaktande i allt sitt arbete”. Barnombudsmannen skriver på sin hemsida att införandet av Barnrättslagen kommer förtydliga att barn är individer som har rättigheter.

Kommunjuristen förmodar att inkorporeringen kommer att ha begränsad effekt i hens konkreta arbete. Hen framhåller samtidigt att i de fall där transformeringen av BK inte har hunnits med fullt ut, det vill säga att det fortfarande finns glapp mellan BK och svensk lag, kan Barnrättslagen täcka igen luckorna. Juristen drar även en parallell till upphandlingslagstiftningen där den nya lagen om offentlig upphandling

---

⁶<https://skl.se/download/18.375fc90414642bd5f8a207f5/1401803784676/SKL%20kortlek%20barnets%20rattigheter.pdf>

⁷ Exempelvis genom anmälan till Justitiekanslern eller Justitieombudsmannen.

(LOU) grundar sig på ett EU-direktiv som har direkt effekt i Sverige. Sverige har dock reglerat vissa särskilda delar i svensk lagstiftning, utöver direktivet. Generellt sett är domstolarna (framförallt underrätterna) mer insatta i svensk lagstiftning och börjar sin utredning där innan de djupdyker i EU-rätten. Likadant kommer BK i inkorporerad form gälla ”direkt” som lag, men Sverige ska därutöver anpassa andra svenska lagar till barnrättslagen.

Utifrån ett medborgarperspektiv, när kommunmedborgare vänder sig till kommunen, kan det vara lättare för dem om det *”faktiskt finns en lag på det här”*. Enligt kommunallagen kan många beslut som kommunen fattar laglighetsprövas hos förvaltningsdomstol, och den enskilde kan hänvisa till att beslutet strider mot BK vilket skulle kunna leda till att beslutet blir upphävt. Högsta förvaltningsdomstolen har kommit fram till att trots att BK ratificerats av Sverige omfattas den inte av begreppet ”lag eller annan författning” i kommunallagen. Barnkonventionen är en del av den internationella folkrätten, men inte någon författning som i nuläget är formellt tillämplig i Sverige. Däremot beaktas konventionens principer när nya lagar stiftas. Eftersom barnkonventionen inte gäller som författning i Sverige saknas det anledning att vid en laglighetsprövning⁸ pröva om kommunens beslut strider mot konventionen (se RÅ 2007 not. 7). Kommunjuristen säger att hen inte är tillräckligt insatt för att vara helt säker men *”tror att man kan angripa ett kommunalt beslut på den grunden om BK inte beaktats i lagstiftningsarbetet eller om det saknas annan svensk lag som reglerar den aktuella frågeställningen”*. Däremot menar hen att det både som domstol och som enskild är lättare och tydligare när det rör sig om en lag.

Barnombudsmannen framhåller att en konsekvens av att barnrättslagen träder ikraft är att ordförande i kommunfullmäktige kommer att kunna vägra att ta upp ett ärende om denne anser att det strider mot Barnrättslagen enligt 5 kap. 57§ i kommunallagen. Kommunjuristen menar att hen inte är tillräckligt insatt för att avgöra om fullmäktiges ordförande redan idag kan vägra ta upp ett ärende som strider emot BK. Om det saknas vägledande praxis på området skulle man redan idag kunna argumentera för att en ratificerad konvention kan räknas som ”lag eller annan författning”. Huruvida BK ska ses som ”annan författning” eller inte kan det dock finnas olika uppfattningar om. Därför anser juristen att det blir tydligare när barnrättslagen träder ikraft (eftersom den onekligen är en lag). Vidare, ordföranden kan vägra lägga fram ärenden som inte är tillräckligt beredda, och om det bryter emot BK är det kanske inte tillräckligt berett.

Transformeringen av BK in i andra svenska lagar kommer att fortsätta, bl.a. för att förtydliga eftersom BK inte är så konkret. Exempelvis, vad innebär barnets bästa när man söker ett bygglov? BK innebär inte att man ska ta barnets berättelse före något annat, men i vissa lagar har man valt att barns perspektiv ska vara överordnat – då behövs särskild lagstiftning för att kunna lyfta de frågorna, menar juristen. När

---

⁸ Vid tillämpningen av 13 kap. 8 § första stycket kommunallagen

BK säger att man ska ta mest hänsyn till barnets perspektiv behöver det konkretiseras i lag. I det fall något inte är detaljreglerat/konkretiserat i annan svensk lag täcker BK upp Det gör konventionen egentligen redan idag, eftersom Sverige och därigenom Linköpings kommun ska följa den.

I förhållande till andra lagar är BK varken över- eller underordnad, de gäller parallellt. Kommunjuristen förklarar:

“Därför, tror jag, har regeringen valt att lägga BK som en lag, att fram tills att transformeringen är komplett, vilket den aldrig kommer att bli, så ska ändå BK gälla på samma nivå. Och det är mer ett ställningstagande att lägga det som en lag, även att en konvention bör gälla på samma nivå som en lag i det här fallet.”

Brott mot BK kan hanteras på olika sätt. Om Sverige som stat bryter mot BK går FN:s Barnrättskommitté in och granskar Sverige. De beslut som myndigheter fattar kan den enskilda medborgaren bestrida på olika sätt. Exempelvis kan denne söka skadestånd hos Justitiekanslern eller be Justitieombudsmannen att undersöka om kommunen har hanterat detta rätt. Enligt kommunjuristen finns det ”*vad jag har sett ingen särskild möjlighet att överklaga beslut eller få rättsliga påföljder enligt BK*”. Det kommer troligen inte att vara straffbart att bryta mot BK eller barnrättslagen om inte en sådan bestämmelse förs in i Brottsbalken. Kommunen ska dock följa barnrättslagen och en kommunanställd som medvetet åsidosätter arbetsgivarens föreskrifter kan kommunen vidta arbetsrättsliga åtgärder emot.

Kartläggningen

Nedan presenteras en genomgång av resultaten från utredarens kartläggning. Resultaten redovisas förvaltnings- och avdelningsvis.

Utbildningsförvaltningen

Förskola, grundskola och gymnasium

Informanterna bedömer att skollagen och kringliggande styrdokument och författningar stämmer bra överens med BK. Exempelvis är skyddet mot diskriminering mycket starkt och skollagen innehåller skrivelser om att skolpersonal ska ta särskild hänsyn till barns bästa och ge elever inflytande. Utmaningarna med att efterleva barnkonventionen ligger, enligt en informant, snarare i att se till att de normer och kulturer som råder på skolorna är förenliga med konventionen. Vikten av att arbeta med värdegrund underströks. Förvaltningen arbetar intensivt med att gå igenom den nyligen reviderade läroplanen för förskolan med förskolechefer och medarbetare i verksamheterna. Man talar exempelvis om

de begrepp som förtydligats i samband med revideringen. En informant tror också att en revidering av läroplanen för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11) är nödvändig

Gällande barn som har olika typer av större svårigheter, lever med social problematik i hemmet eller har kontakt med kriminalitet framhölls vikten av bättre samverkan:

”Där är det viktigt att olika myndigheter samverkar på ett bra sätt. Där kan jag väl... just för att ta tillvara att man alltid ska se till barnets bästa, där kan jag tänka mig att det kan finnas en hel del som vi skulle kunna göra både i kommunen och med andra myndigheter, hur man kan jobba smidigare”.

Redan idag förekommer det mycket samverkan med socialtjänsten och andra myndigheter, men en informant tror att *”det säkert är rätt tungrott emellanåt.”* Det kan ge intrycket för barn och föräldrar att *”den ena handen inte vet vad den andra gör”.*

Att fortsätta arbetet med att förhindra kränkningar i skolan ses som angeläget. De anmälningar som görs av enskilda personer till exempelvis Skolinspektionen rör ofta kränkningar av olika slag, att man som elev uppfattar att man inte blivit lyssnad på. Det kan vara så att skolan inte gjort något fel men det är indikation på att det finns saker att förbättra och måste tas på allvar. Skolan har då inte lyckats förklara varför man gjort som man har gjort, menar en informant.

Under intervjuerna lyftes det faktum att det kan förekomma olika syn på vad som är barnets bästa. Ett exempel på områden där skolan och föräldrar kan ha olika uppfattning i frågan gäller elever som har elevassistenter. Skolans uppgift är att arbeta för att eleven ska bli mer och mer självständig. Därför är det inte ovanligt att skolan beslutar om mindre tid med assistent, då man bedömer att eleven klarar mer saker själv än tidigare. Föräldrarna blir däremot väldigt ofta oroliga.

Problematiken kring elever som är frånvarande från skolan togs upp under en av intervjuerna. En informant framhöll att det är viktigt ur ett barnrättsperspektiv att barnet bli sedd av skolan. Kommunen har en långtgående skyldighet att utreda orsakerna till frånvaro och därefter genomföra åtgärder, exempelvis särskilt stöd. Är det så att barnet hålls hemma av föräldrarna har kommunen också skyldighet att utreda detta och vid behov vitesförelägga föräldrarna. En av informanterna underströk att grundskolegång inte bara är en plikt utan också en rättighet. Rätten att gå i skolan i Sverige omfattar även barn som uppehåller sig i landet illegalt.

Skollagen anger att eleven har rätt till tre hälsobesök hos elevhälsan med allmän hälsokontroll. I Linköpings kommun erbjuds detta i årskurs 2, 4 och 7 och i princip alla elever tackar ja. En informant framhöll vikten av att man har tillgång

till alla fyra delar i elevhälsan (skolläkare, skolsköterska, skolpsykolog och kurator).

Gällande delaktighet menar en av de intervjuade att det är lätt att uppfylla konkreta mål som att ha elevråd, medan det är svårare när det gäller inflytande över utbildningen. Personen förmodar också att det kan skilja sig åt i detta avseende mellan skolor.

En informant anser att det i samband med att Barnrättslagen träder ikraft kan finnas behov av att se över skolornas ordningsregler och kommunens regelverk, t.ex. reglerna för att få plats på fritidshem. Vidare framhölls behovet av att reglerna inte bara ska vara rätt innehållsmässigt utan också tydligt och tillgängligt formulerade för medborgarna. Att informera olika chefer om att lagen träder ikraft 1 januari 2020 ansåg en informant vara viktigt. Likaså menade denne att det finns behov av att hitta ett gemensamt förhållningssätt till delaktighet och inflytande. Under hösten bör förvaltningen säkerställa att man i alla handlingar tar hänsyn till BK. I vissa handlingar görs hänvisningar till BK redan idag, berättar samma informant.

Andra förbättringsområden som informanterna tog upp var att arbeta mer med barnens, även de små barnens, delaktighet och inflytande samt att utbilda anställda i BK.

Arbetsmarknad

Kommunens politiker har satt som mål att varje barn ska ha minst en förälder som går till ett arbete, alternativt någon form av sysselsättning. Gruppen för arbetsmarknad- och integrations (AMI) arbete riktar sig framför allt till vuxna, men det har en indirekt effekt på barnen. Genom att ge vuxna möjligheter till egen försörjning och sysselsättning skapar kommunen förutsättningar för dem att vara föräldrar som är goda förebilder och ger barnen goda uppväxtvillkor. Det barnperspektiv som finns i gruppens arbete är enligt dem en ”bieffekt”. Exempelvis genomför kommunen en integrationsinsats i Ryd. Att barnen får hjälp med läsläsning syftar egentligen till att nå deras föräldrar.

Tidigare hade AMI ansvar för sommarjobb till ungdomar:

”Där försökte vi så tidigt som möjligt att ge dem möjligheter och förutsättningar att komma i kontakt med den reguljära arbetsmarknaden men även bryta könsnormer.”

Kommunen har samverkan med Region Östergötland kring hälsokommunikatörer som är riktade mot utrikesfödda i alla åldrar. Information kommuniceras ut främst genom samhällsorienteringen. En informant berättar att undersökningar visar att

unga är en utsatt grupp avseende hälsa. AMI-gruppen strävar därför efter att hitta nya, bättre arenor för dialog och information om t.ex. tobak, kost, motion och hur det svenska sjukvårdssystemet fungerar till just unga, och på deras modersmål. Möjliga upplägg för detta är att lägga det inom ramen för språkinstruktionen eller hos ungdomsteamet på Jobb- och Kunskapstorget.

De intervjuade lyfter fram vikten av att informera nyanlända om vad som gäller enligt olika lagar. Bristande information kan skapa rädsla och felaktiga uppfattningar av typen *”kommer socialtjänsten ta mitt barn för minsta lilla fel som jag gör?”*. I denna arbetsgrupp fanns även här uppfattningen att utbildningsinsatser om BK kan behövas.

Konsultativt stöd

Konsultativt stöd är ett kommunövergripande och tvärprofessionellt team som är ett stöd och ett komplement till de lokala barn- och elevhälsoteamen. Informanten berättar att de handleder personal samt håller i olika utbildningar, bl.a. i ledarskap, hur man kommunicerar med barn, om funktionsvariationer och sårbarhet samt samarbetsbaserade problemlösningssamtal med barn. De har även utvecklat metoden *”Lärande samspel”*, vilken handlar om hur personalen kan samspela med barnen. De använder sig också av en relaterad metod som kallas International Child Development Program vilken till stora delar bygger på barnkonventionen.

Elevhälsan och Konsultativt Stöd ska främst arbeta förebyggande och främjande men informanten menar att mycket arbete blir reaktivt. När vuxenvärlden åtgärdar saker först efter att det har brustit, blir det barnens uppgift att signalera vad som är fel. Det ansvaret ska vuxna inte lägga på dem, men det är personalens/vuxnas ansvar att lyssna på barnen i förebyggande syfte, menar informanten.

På Konsultativt stöd finns kompetens om olika typer av funktionsvariationer och språklig sårbarhet, exempelvis selektiv mutism (det vill säga att en person blir ofrivilligt oförmögen att tala i vissa sociala situationer). De arbetar med att även de som har svårt att uttrycka sig ska kunna göra sin röst hörd och anordnar nätverksträffar med personer från andra delar av Sverige som vill ha hjälp med arbetet angående selektiv mutism. Teamet arbetar också förebyggande genom språkfrämjande insatser och ger kompetensutveckling i *”Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation”*(TAKK). På Konsultativt stöd finns också en arbetsterapeut som arbetar för att alla barn ska få en bra arbetsmiljö, såväl fysiskt som psykosocialt, och få det stöd man har rätt till. Rätten till stöd kopplar informanten uttryckligen till artikel 6 i BK.

Informanten betonar att det är viktigt att komma ihåg att skolan är barnens arbetsplats och hen vill få skolpersonalen att ta mer hänsyn till barnens perspektiv och fråga efter deras åsikt. Den intervjuade understryker att man i kommunens

verksamhet måste bli bättre på att ta reda på barns åsikter. För att kunna göra det behöver alla barn kunna göra sig hörda och det är personalens/vuxnas ansvar att se till att de kan det (dvs. att de får det stöd som behövs). Den möjligheten är kopplad till BK artikel 12.

Forskning visar att det relationella har stor betydelse för lärandet. Om lärandet inte fungerar för en elev, då bör skolpersonalen fundera på om det finns någon (annan) som barnet har en bättre relation till?

Konsultativt stöd framhåller även att de har stor kompetens kring olika funktionsvariationer, ett kommunövergripande perspektiv och mycket erfarenhet. Möjligheten finns därför att använda dem som en kunskapsbank för barns bästa.

Kärleksveckan

”**Det handlar om kärlek**” är en samverkansmodell mellan myndigheter och civilsamhället. Syftet är att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Satsningen har funnits i Linköping sedan 2009, först i projektform och sedan 2013 som en del av kommunens ordinarie verksamhet. Varje termin besöks två högstadieskolor, och skolor får anmäla sig till den termin de önskar.

Deltagare i ”Det handlar om kärlek” är: Shanazi hjältar och hjältinnor, Tjejjouren, Nova-huset, fältarverksamheten, Rädda barnen, ungdomsmottagningen, Social- och omsorgsförvaltningen (vilka inte har haft tid, men utbildningsförvaltningen försöker ha med dessa), Mini-Maria (ibland), barnmorskor, polisen och Liquid – en förening för HBTQ-ungdomar – som brukar vara med någon dag under ”korridorshänget” (se nedan).

Under veckan som arrangörerna är ute på skolan berättar de först vilka de är och vad de ska göra. *”Vi berättar också lite om BK, vilka rättigheter man har och så”*, säger informanten. Under veckan får eleverna titta på teater med fokus på HBTQ-frågor och hedersproblematik. Vidare genomförs klassrumsbesök där de olika deltagande organisationerna genomför värderingsövningar. Under veckan genomför arrangörerna också så kallat korridorshäng där eleverna kan prata med deltagarna samt delta i en frågesport som bl.a. innehåller frågor om BK. Eleverna kan vinna biobiljetter och syftet med frågesporten är att de ska lära sig mer om BK och vem man kan kontakta om man t.ex. behöver stödsamtal.

Inför ”Kärleksveckan” finns det oftast en skolperson som exempelvis hjälper till med att sätta schemat för veckan. Kontaktpersonen är nästan aldrig någon från elevhälsan, utan ofta en biträdande rektor. I samband med skolbesöket finns det ofta elever som vill prata om olika typer av problematik. Informanten betonar att det därför är viktigt att elevhälsan på skolan i fråga är underrättad om att ”Kärleksveckan” ska äga rum.

Informanten berättar att myndigheter och organisationer följer upp det som hänt under "Kärleksveckan", men att hjälpen till eleven ifråga ibland upphör för tidigt, kanske får eleven bara ett första samtal. Informanten menar att det är *"viktigt att elevhälsan förstår att vi har varit där, så att de är beredda på att de kan få samtal efteråt. Men också att lärarna förstår att de kanske ska låta elever smita undan om de vill, och inte göra så stor grej av det om de smyger ut ur klassrummet."* I utvärderingar har det bland annat framkommit att korridorshänget är bra i bildande syfte, men att samtal sällan sker där. Elever vill inte gärna prata om problem så öppet och inför sina kompisar.

Vad som är fokus under veckan varierar beroende vilka sammanhang eleverna lever i. Om det är många elever som lever i någon form av hedersproblematik är det naturligt att veckans fokus ligger på dessa frågor. I andra fall, där det kanske bara är någon enstaka elev som lever under sådana omständigheter kan det istället vara utpekande emot den eleven att fokusera på hedersproblematik. Då är det istället vanligare att fokus *"flyter ut i annat"*. Detta kan röra frågor som *"grupptruck, vem man får vara kär i, kränkningar på nätet eller klimatet på skolan gällande att vara kille och tjej"*.

Informanten berättar att det som de presenterar är fokuserat på hedersproblematiken. Således, när de talar utifrån BK talar de om att man har rätt att älska vem man vill, rätt att säga sin åsikt, rätt att ingen tar på ens kropp om man inte vill, rätt till fritid m.m. *"I värderingsövningarna pratar vi om det som eleverna vill prata om"*, fortsätter hon.

Avslutningsvis berättar samordnaren att BK ligger till grund för "Kärleksveckan". Hen betonar att en del av syftet med "Kärleksveckan" är att barnen ska känna till sina rättigheter. Utredaren noterar att detta ligger väl linje med Artikel 42 i barnkonventionen.⁹

Leanlink

Leanlink består av fem stycken affärsområden. Rapportförfattaren har intervjuat en företrädare på Råd & Stöds avdelning för individ- och familjeomsorg (IFO), med inriktning ensamkommande flyktingbarn och en företrädare från LSS Funktionsstöd.

LSS Funktionsstöd och Råd & Stöd arbete styrs i hög grad av Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade och Socialtjänstlagen. I båda lagarna

---

⁹ Artikel 42 i barnkonventionen lyder: "Konventionsstaterna åtar sig att genom lämpliga och aktiva åtgärder göra konventionens bestämmelser och principer allmänt kända bland såväl vuxna som barn."

finns formuleringar om att särskilt beakta barnets bästa när en insats rör barn och att barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Informanterna menar att det finns ett behov av att satsa på utbildning för personalen i BK. En av dem uttrycker en förhoppning om att en utbildningsinsats hos LSS Funktionsstöds kultur- och fritidsverksamhet kan leda till en framtagande av en handlingsplan eller ”att göra-lista”. Bättre samverkan med t.ex. andra förvaltningar efterlyses. Det finns även ett behov av att samverka kring t.ex. större beslut och lagstiftning som påverkar förvaltningen, och där det behövs en samsyn. Nedan följer en mer detaljerad beskrivning av de två aktuella affärsområdena.

LSS Funktionsstöd

”Vi är ju inte superinlästa på BK – nu pratar jag om LSS Funktionsstöd som helhet, hur vi i ledningsgruppen pratar om det här”. Informanten menar att det kan finnas enskilda chefer, medarbetare och verksamheter som ”arbetar med detta mer detaljerat, men jag tror inte det eftersom vi inte pratar i de termerna så mycket, när vi är i ledningsgrupp.”

Avseende diskriminering framhåller informanten att med hundratals anställda är det svårt att vara 100 procent säker på att ingen i personalen diskriminerar någon. För att förebygga diskriminering är det viktigt att arbeta med värdegrund och bemötande. Inom LSS Funktionsstöd arbetar de med verktyg såsom en etik-kortlek där medarbetare kan reflektera kring olika värdegrunds- och bemötandefrågor. Vikten av att abstrakta värden som att ”att lyssna” eller ”respektera olikheter” konkretiseras lyftes: *Hur respekterar du olikheter hos människor? Hur märks det att du lyssnar, eller att du inte gör det?*

LSS Funktionsstöd har utbildad personal med formella kompetenser, men informanten framhåller att ett gott bemötande ”till syvende och sist handlar om engagemang, vad man vill och vilka värderingar man har. Då handlar det om hur, vi hela tiden pratar om det i vår organisation, och vi är dåliga på att prata barnperspektiv”. Däremot menar informanten att det finns god kompetens rörande värdegrund och bemötande generellt.

För att säkerställa en hög grad av delaktighet för alla brukare arbetar LSS Funktionsstöd mycket med olika typer av kommunikationsstöd, digital teknik och utbildning av personalen.

”Alla våra arbetsmetoder i det direkta bemötandet med individen bygger ju på delaktighet. Oavsett om vi säger att vi jobbar med lågaffektivt bemötande eller pedagogiskt arbetssätt, eller om vi jobbar med en app för att öka självständigheten.”

Informanten hävdar att även gravt funktionsnedsatta barn kan uttrycka en vilja, även om de endast kan kommunicera genom ansiktsrörelser, ljud och spastiska rörelser. Alla kan dock kanske inte förstå den uttryckta viljan. *”Vi måste hela tiden tänka på att oavsett funktionsnedsättning så måste vi anpassa hur vi gör, så att barnet kan få göra sin röst hörd.”*

Vidare menar informanten att: *”Vi måste hela tiden vara medvetna om att vi inte ska säga att en person exempelvis inte får komma på läger för att det då blir så rörigt, utan då får vi hitta en annan lösning, för att se till att den personen också kan åka på läger eller vad det kan vara.”*

På frågan ”hur och när barns bästa diskuteras” svarar informanten att det inte sker på övergripande nivå, utan i de specifika verksamheterna där det finns barn såsom i lägerverksamheten och barnassistansärenden. Den intervjuade säger att hen inte kan svara på hur man talar då.

Under intervjun diskuterar utredaren och informanten hur LSS Funktionsstöd hanterar sin skyldighet att anmäla misstanke om att barn far illa till socialtjänsten. Informanten menar att de behöver bli bättre på att uppmärksamma detta. *”Vi hanterar det i den bemärkelsen att när det blir aktuellt har man alltid en diskussion i arbetsgruppen med sin chef.”* Informanten förmodar att personalen samverkar ganska bra med socialtjänsten, att de rådfrågar om de bör anmäla. Det finns alltid en handläggare på socialtjänsten som de kan kontakta och bolla med. Det är inte alltid samråd leder till en orosanmälan utan det kan istället innebära att en uppföljning görs med LSS-handläggaren och att mer stödinsatser sätts in.

Som nämnt ovan ser affärsområdet som helhet ett behov av utbildning inom BK. Informanten menar att *”det kan finnas behov av att ledningsgruppen tar fram några viktiga saker för de verksamheterna som jobbar med barn, så kan de jobba vidare, själva”*.

Råd & Stöd – Individ- och familjeomsorg (IFO)

På IFO:s verksamheter för ensamkommande barn arbetar personalen med olika metoder och modeller för att främja barnets bästa och delaktighet:

- BBIC – barns behov i centrum – är ett arbetssätt som bl.a. innebär att en individuell genomförandeplan upprättas i samband med placeringsbeslut. *”Det handlar mycket om att barnet ska vara delaktigt i sin egen insats samt vara med och fatta beslut om frågor som rör barnet.”*, beskriver informanten.
- ADL – Active Daily Life. (Den svenska varianten ESL – Ett Självständigt Liv används också.) Detta syftar till att barnet ska träna sig i att

hantera olika vardagssituationer såsom tvätta, städa, hitta i samhället, åka buss och laga mat.

- MI - Motiverande samtal (*motivational interviewing*). Personalen är utbildad i detta och det *"handlar mycket om egenmakt eller empowerment"*, menar informanten. Personalen använder ett salutogent förhållningssätt, vilket innebär att samtalens fokus är på det friska och välfungerande hos personen och att *"bygga kring det"*. *"Det handlar ju mycket om att(...) se ungdomarna som individer, jobba med de individuella behoven, möta dem där de är."*

Informanten menar att barnets bästa kommer de fram till genom ett evidensbaserat förhållningssätt; personalens samlade kompetens, beprövad erfarenhet, aktuell forskning och barnets egen åsikt. *"Barnet ska få vara med och tycka vad barnets bästa är, för det är ju också individuellt."* Samtidigt finns det fall där beslut går emot barns vilja, exempelvis när barnet blir en fara för sig själv eller andra och det offentliga behöver vidta tvångsåtgärder.

IFO arbetar utifrån de så kallade "tre föräldrabenen", vilka är kontaktpersonen från Råd & Stöd, socialsekreteraren som handlägger barnets ärende på social- och omsorgsförvaltningen och barnets goda man. Samverkan mellan dessa tre är väldigt central för att kunna fylla barnets behov, menar informanten. Dessa tre i samverkan arbetar tillsammans med barnet med bland annat att ta fram barnets genomförandeplan. Barnet är med och sätter egna mål, *"det är det vi menar med empowerment, att man har egenmakt över sitt eget liv och sin situation på boendet"*, säger informanten.

Gällande delaktighet och inflytande har barnen möjlighet att anonymt lämna synpunkter och klagomål. Även barn med annat modersmål än svenska ges möjlighet till detta. De har även möjlighet att delta i vånings-/husmöten. Barnen kan även förmedla sina åsikter till sin kontaktperson, som de träffar varje vecka. Aktiviteter, vissa inköp och mat är andra exempel på områden där barnen får vara med och påverka. Informanten framhåller att barnens åsikter är viktiga men att olika frågor ger olika utrymme för påverkan. Tydlighet från personalen kring vad barnen kan påverka och inte är därför viktig.

IFO använder sig av en metod som kallas FIT (feedback informed treatment).¹⁰ I varje samtal ger barnet återkoppling på hur den upplevt samtalet, vilket sker genom ett enkelt system där barnet svarar på några frågor. Förvaltningen erhåller data om detta på verksamhetsnivå och kan dra lärdomar utifrån det. Det är en evidensbaserad metod. Informanten understryker att de inom hela IFO vill ha en feedback-kultur och jobbar hårt med att få brukarna delaktiga.

---

¹⁰ FIT har ännu inte implementerats i alla verksamheter men det finns en plan för detta.

Utlänningslagen är en yttre faktor, som verksamheten inte kan påverka, men som har påverkan på verksamheten, berättar informanten. Däremot kan IFO påverka hur de pratar med barnet om dess asylärende, med den som väntar på beslut eller har fått avslag. Det pågår ett arbete med att ta fram en samverkansplan inom ramen för "Barnets bästa vid återvändande". Arbetet leds av Strömsunds kommun, Migrationsverket och Länsstyrelsen Jämtland och har till syfte att förbättra kompetensen och samverkan på området. "Livet får inte ta slut om det blir avslag utan man måste kunna prata om det som händer sedan" säger informanten och menar att personalen måste våga ställa frågor och våga stötta barnet fullt ut i den processen.

Angående "hur och när barns bästa diskuteras" säger informanten att: *"vi redan i ett tidigt stadie kan vara med i diskussionen med uppdragsgivaren och påverka hur delar av våra uppdrag ser ut. Exempelvis om det finns någon viss metodik eller kompetens som kan säkerställa barnets bästa."*

Att barnet har rätt att utvecklas (artikel 6) kopplar informanten till barnets genomförandeplan. I denna sätter barnet och personalen tillsammans upp mål för hälsa, sitt sociala nätverk, sysselsättning, meningsfull fritid, utbildning och skola. Personalen dokumenterar alla avvikelser från genomförandeplanen, och gör kvartalsrapportering till handläggaren på socialförvaltningen. Kontinuerlig uppföljning av hur man når målen i genomförandeplanen görs också. Som en del i arbetet med att hantera sin anmälningsskyldighet vid misstanke om att barn far illa, informerar IFO alla sina medarbetare om Lex Sarah när de anställs. En gång om året lyfts också frågan på en arbetsplatsträff.

Informanten ser behovet av kompetensutveckling när det gäller BK och önskar även vägledning i hur konventionen kan genomsyra deras verksamheter ännu mer än vad den gör idag. Hen tillägger att SKL har mycket bra information att läsa inför att BK blir lag. Att bli ännu bättre på att ge barnen inflytande nämns som ett förbättringsområde. Informanten framhöll också behovet av att förbättra uppföljningen i verksamheten och att arbeta mer med omvärldsbevakning för att hålla sig uppdaterad på lagstiftnings- och praxisområdet.

Informanten har i efterhand skriftligen meddelat utredaren att *"vi nu i och med att BK ska bli lag jobbar med att utbilda medarbetare i den evidensbaserade metoden Beardslees familjeintervention samt 'Föra barnen på tal'. Det är ett sätt att höja kompetensen i att föra samtal med barn. Just nu håller vi på att utbilda socialsekreterarna på våra Familjecentraler."*

Kultur- och fritidsförvaltningen (KoF)

Förvaltningsövergripande

Denna förvaltning skiljer sig från andra förvaltningar på så vis att den inte är lika lagstyrd som de andra. Museer och bibliotek är reglerade i lag, resten av verksamheten är av främjandekaraktär. I bibliotekslagen står det att *”Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.”* I museilagen nämns inte ordet ”barn”. En informant framhöll att *”det står i många av våra styrdokument att vi tar hänsyn till BK, det finns med där.”*

Förvaltningen arbetar utifrån två antagna program, ett idrottspolitiskt och ett kulturpolitiskt. Utifrån det kulturpolitiska programmet tar förvaltningen fram aktiviteter, bland annat en barnkulturgaranti där alla barn¹¹ har rätt till att ta del av professionell kultur. När det gäller idrottsdelen framhöll en av informanterna att kommunen inte bedriver någon egen idrottsverksamhet, utan det gör föreningarna. Det kommunen kan göra är att bidra med utbildning, ekonomiska resurser och kompetens för att föreningarna ska kunna jobba med att uppfylla BK och barns rättigheter. Vidare menar informanten att föreningens regler i första hand inte utgår ifrån kommunen utan ifrån Riksidrottsförbundet (RF), där de flesta föreningarna är medlemmar. RF:s stadgar bygger till stor del på BK. *”De (RF) jobbar mycket med barns rättigheter i idrotten, på olika nivåer. Det är väldigt uppstyrt.”* Det förvaltningen skulle kunna ha som styrmedel mot föreningar som inte arbetar utifrån barns rättigheter är att strypa bidrag och inte låta dem nyttja kommunala anläggningar, menar informanten. I det idrottspolitiska programmet beaktas BK, och man betonar där att kommunens bidrag ska bygga på att föreningarna efterlever barns rättigheter inom idrotten. En annan informant menar att det är en utmaning att landa rätt i hur mycket och på vilket sätt kommunen ska styra föreningarna. En för hård reglering inkräktar på föreningsfriheten, men samtidigt vill kommunen kunna veta att föreningarna följer gällande regler. Vidare, i relationen med föreningarna vill förvaltningen uppmuntra dem att inte selektera tidigt och inte premiera endast de duktiga, utan istället visa att alla har rätt att vara med. Här ser informanterna förbättringspotential. Idrotten ska främja fysisk aktivitet från tidig ålder genom hela livet och stärka människors rörelseförmåga för att få en god fysisk och psykisk hälsa, menar de intervjuade.

Inför beslut diskuterar man allas bästa, förvaltningen måste enligt Kommunallagen ta hänsyn till alla kommuninvånare, bl.a. utifrån

---

¹¹ I barnkulturgarantin är hänsyn tagen så att alla barn, oavsett tänkbar diskrimineringsgrund (kön, etnicitet, religion, sexuell läggning, socioekonomisk ställning m.m.) ska ha tillgång till kulturen.

socioekonomisk situation och olika diskrimineringsgrunder. Däremot verkar det sällan finnas diskussion om ekonomiska prioriteringar i förhållande till barnets bästa.

”Vi har barn och unga som prioriterad grupp, men det är sällan vi gör någon analys om vad som egentligen är barnets bästa. Utan de är en prioriterad målgrupp, då förutsätter vi att den verksamhet vi gör är riktad till barn och för alla barns bästa.”

Barnets bästa finns absolut med, i form av att barnen är högt prioriterade som målgrupp. Det väger tungt i nämndens beslut och förvaltningens verksamhet eftersom det finns politiska program att förhålla sig till. För att kompensera för barns olika livsvillkor pågår, förutom arbetet med barnkulturgarantin, ett succesivt förändringsarbetet av bidragssystemet till föreningar. Hänsyn tas idag till jämställdhet och det finns tankar om att vidareutveckla bidragssystemet så att det tar mer hänsyn även till socioekonomisk status.

En informant menade att de som arbetar på strategisk nivå *”behöver ha med BK i bakhuvudet när vi tänker och det är lika viktigt för oss som för de som jobbar i exempelvis Ung Puls och möter ungdomarna.”* Enligt informanten är det alltså inte bara personalen ute i verksamheten som behöver ha ett barnrättsperspektiv, men olika funktioner kräver olika typer av arbetssätt: Politikerna måste tänka på vad deras politiska riktning innebär – vilka konsekvenser får det för barn att ett visst beslut fattas? Tjänstepersoner behöver producera bra beslutsunderlag och kunna visa konsekvenserna av ett förslag. På den operativa nivån behöver personalen kanske andra verktyg för att säkerställa att man jobbar i enlighet med BK. Det behöver finnas en röd tråd med arbetet för att uppfylla BK på olika nivåer. Informanterna berättar även att deras uppdrag på strategisk nivå sällan innebär barnrättsperspektiv på individnivå. De talar ofta om barn som en grupp som har rättigheter snarare än det enskilda barnets rättigheter. De intervjuade förmodar att personalen i verksamheterna, exempelvis på en fritidsgård, är mer individorienterade.

Förvaltningen samverkar med miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen och bostadsbolag för att säkerställa att kommunen bygger hallar som är anpassade för att aktiviteterna ska vara tillgängliga för alla barn. Förvaltningen samverkar också genom en så kallad BUF-grupp. I denna arbetar förvaltningen med bl.a. skolan och socialtjänsten för barnets bästa. Gruppen diskuterar vilka livsvillkor som barn behöver för att må bra och utvecklas. KoF har även börjat samverka med utbildningsförvaltningen kring hur man kan främja hälsa och lärande genom fysisk aktivitet och kultur.

Avseende barns delaktighet i sådant som berör dem ser informanterna förbättringspotential. Samtal med föreningar förekommer redan, men de

intervjuade menar att förvaltningen kan gå ut ännu ett led och tala med de som verksamheten är till för – barnen. De poängterar dock att KoF har evenemangsagenter som testat olika saker i verksamheterna och sedan gör bedömning av dessa. Informanterna upplever även att föreningarna ofta vill göra det som man tror är bäst för barnen, men sällan tar reda på vad barnen vill. Att barn slutar med den sport de utövar runt 11 års ålder är en signal på att barnen inte får det de önskar i föreningslivet inom idrotten.

När förvaltningen tar fram material, t.ex. ett styrdokument, baseras det på bl.a. forskning, statistik och dialog med politiker och berörda professioner exempelvis ledare, men sällan har man samtalat med *”barnen som är ute på planen”*. Mycket av forskning och statistik baseras dock på att barnen har tillfrågats om deras åsikter, men för att ha lokal barnförankring behövs dialog med barnen i Linköping.

Den länsgemensamma undersökningen ”Om mig” som bygger på barn och ungas delaktighet, kom upp flera gånger under intervjun. Att tala med barnen efteråt om resultaten ses som viktigt, inte minst för att barnen kan ha andra perspektiv än vuxna. Som exempel nämndes ett resultat där 90 procent av de svarande i årskurs 8 och årskurs 2 på gymnasiet uppgav att de hade någon kompis. I efterkommande fokusgrupper med ungdomar var de bestörta över detta, eftersom 10 procent alltså inte hade någon kompis. Vuxna kan istället se 90 procent som en majoritet och hög siffra.

Den intervjuade gruppen ser behov av förbättrad systematik inom barnrättsarbetet och menar att de kan ta hjälp av den kompetens och erfarenhet som de vet finns inom biblioteksverksamheten. De kan också ta SKL:s framgångsnycklar till hjälp. Genom att jämföra kan de se var de största luckorna finns. En annan informant menar att kommunen har förbättringspotential avseende uppföljning av bidrag till föreningar samt att bli tydligare i sina regler och riktlinjer. Vikten av att ha en röd tråd i styrkedjan *”uppiifrån och ned, och tillbaka”* framhölls. För ett fungerande barnrättsarbete krävs adekvata styrdokument och god ledning, men också engagerad personal i verksamheterna.

UngPuls

UngPuls är en öppen, aktivitetsstyrd verksamhet som riktar sig till personer i åldern 16-25 år. Verksamheten bedrivs i kommunens utsatta områden (Ryd, Berga och Skäggetorp). Inom UngPuls ryms också UngPuls LikaOlika, som är en likartad verksamhet vilken riktar sig till ungdomar 12-25 år med funktionsnedsättning. UngPuls är ingen lagstyrd verksamhet men informanten skriver att *”vi förhåller oss till barnkonventionen och mänskliga rättigheter i våra styrdokument”*.

Personalens kompetens att möta och respektera barn grundar sig enligt informanten i fritidsledarutbildning och att arbeta utifrån *"ett coachande och främjande arbetssätt"*. Fortbildningar kopplade till yrkesrollen och att hålla sig uppdaterad inom forskningen ses också som en komponent i ett icke-diskriminerande arbetssätt. Informanten skriver att *"i verksamheten så diskrimineras många av varandra"*, men att *"UngPuls jobbar aktivt för att bryta dessa mönster"*. Genom fritidsledarkompetensen ser man också till *"att alla i målgruppen ges möjlighet till deltagande och inflytande."*

För att komma fram till vad som är barnets bästa använder sig UngPuls av forskning samt rapporter om den egna verksamheten. Informanten menar att barnens (eller ungdomarnas) önskemål och behov ligger till grund för all verksamhet.

När det gäller frågan om hur UngPuls hanterar skyldigheten att anmäla misstanke om att barn far illa svarar informanten att det beror på vilket sätt som barnet far illa. *"Vi har anmälningsplikt vid misstanke om brott. Fritidsledaren slussar vidare till socialtjänst, polis, brottsförebyggare, fältassistenter och Shanazi Hjältar o hjältinnor."* Avseende sådant som kan förbättras efterfrågar informanten fortbildning kring hur man kan arbeta med barnkonventionen i verksamheter som inte är lagstadgade.

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen (MoS)

En av informanterna menar att det finns barnperspektiv i olika lagar och dokument som förvaltningen ska följa. Det finns exempelvis nationella lagkrav för säkerhet på lekplatser och lokaler där barn kommer vistas. Likaså finns det säkerhetskrav vid t.ex. en avspärrning av en gångbana. Det är inte tillåtet att spärra av hur som helst – *"för ingen, varken vuxen eller barn ska kunna ramla ner i en grop."* En annan informant påpekar att Plan- och bygglagen (PBL) ställer uttryckligt krav på medborgarinflytande. Det står inte skrivet något specifikt om barns inflytande, men lagen är tydlig med att kommunen är skyldig att inkludera/ta hänsyn till alla berörda parter intressen, vilket inkluderar barn, berättar denna informant.

I vissa av kommunens översiktsplaner, exempelvis i den för Ljungsbro och Berg, görs sociala konsekvensanalyser utifrån hur det påverkar olika befolkningsgrupper. Denna typ av analys blir vanligare i de nya översiktsplanerna men informanterna efterfrågar att denna analys ska göras i alla översikts- och detaljplaner.

I skrivande stund pågår ett arbete på förvaltningen med att ta fram en utvecklingsplan för ytterstaden, i syfte att länka ihop olika stadsdelar för att underlätta flöden. Detta berör alla, menar en informant, och där är unga en viktig målgrupp eftersom de exempelvis vistas mycket i stadens parker och offentliga

utrymmen. Förvaltningen gör även just nu en linjenätsanalys. Det innebär att den gör en översyn av hur kollektivtrafiken fungerar. Exempelvis, hur lätt är det för barn att transportera sig mellan sin bostad och en fritidsaktivitet. Ett annat av MoS ansvarsområden är att bygga och underhålla gång- och cykelstråk för att *”underlätta för barn att röra på sig och transportera sig själva”* och att de ska kunna ta sig till aktiviteter utan att vara beroende av föräldrarnas skjutsande. På så vis kan förvaltningen främja barns frihet och utveckling. Informanten ifråga framhåller också vikten av en trafiksäker miljö för barn, vilket bl.a. kan öka andelen barn som cyklar till skolan. Vidare, MoS *”lägger mycket kraft på att utveckla Ryd, Skäggetorp och Berga för att koppla ihop dom tydligare med övriga staden.”* Att tillhandha en stadsnära service är något förvaltningen eftersträvar, *”och det måste ju vara bra ur ett barnperspektiv, närheten till service”*. Förvaltningen arbetar också med att skapa så kallade demokratiska platser. Ett exempel är Hospitalstorget, där man strävat mycket efter att göra det tillgängligt för alla. Ett annat prioriterat område är trygghet. MoS vidtar fysiska åtgärder, t.ex. att röja buskage, ha tillräcklig belysning, länka och binda ihop stadsdelar, vilket gör att det inte blir *”tomma och ödsliga stråk på samma sätt.”* Att bygga en trygg stad tjänar ju även barn på, menar informanten.

En informant jämför sin förvaltning med KoF och menar att den gör många riktade satsningar mot barn och unga. MoS däremot gör inte samma indelning av kommuninvånarna utan tänker mer generellt – i termer av *”medborgare”*. *”Det har hittills varit vårt uppdrag, men nu kommer den här aspekten (barnperspektiv/barns rättigheter) in tydligare framöver”*, med tanke på att BK blir svensk lag.

Förvaltningen arbetar aktivt med att göra barn delaktiga och enligt en informant satsar den betydligt mer på information och kommunikation kring sin verksamhet än för bara fem år sedan. Ett exempel på delaktighetsarbetet är ett dialogprojekt i Skäggetorp, vilket gav goda effekter men krävde mycket resurser. Ett annat exempel är elever på en skola i Lingham som blev tillfrågade kring utformningen av en lekplats. Det ursprungliga förslaget ändrades efter att barnen gett sina synpunkter. Informationsfilmer och informationstillfällen på gymnasieskolorna är också exempel på hur förvaltningen arbetar för att nå unga medborgare. Informanterna nämner att göra yngre barn delaktiga som en utmaning att arbeta vidare med, nya och bättre former bör utvecklas. Goda exempel på samråd finns dock. Förvaltningen planerar en ny digital lekpark i Magistratshagen och bjöd in barn för att de skulle få testa olika lekredskap och säga vad de vill ha och inte vill ha. Att nå barn med enkäter och få dem att svara i ökad utsträckning är också något förvaltningen strävar efter. MoS arbetar också med att öka tillgängligheten i bl.a. lekparker och naturområden för barn med funktionsnedsättning. I exempelvis Lillvalla lekplats finns ramper och anpassade sandlådor. Ett annat exempel är Kärna mosse, även där har ramper installerats.

Informanterna uttryckte en önskan att tjänsteskrivelser till nämnderna ska innehålla barnkonsekvensanalys och hänvisade till att det redan idag förekommer jämställdhetsanalys i alla tjänsteskrivelser. En informant föreslog att barnkonsekvensanalys skulle kunna vara en del av ett bredare mångfaldsperspektiv. En av informanterna berättade att hon och en kollega tagit upp BK på kontorsmöten och berättat att konventionen kommer bli lag. Hon upplever att det därför finns en ökad medvetenhet bland medarbetare, men att det är viktigt att en hitta plan för hur de "tar det vidare".

En intervju som stack ut lite från övriga på MoS var den som gjordes på Avdelningen för särskild kollektivtrafik. Därför följer en särskild redovisning av denna nedan.

Avdelningen för särskild kollektivtrafik

Avdelningen fattar beslut om färdtjänst, riksferdtjänst, parkeringstillstånd för rörelsehindrade och mobilitetsstöd. Fokus under intervjun var på färdtjänsten. Intervjupersonerna säger att de inte arbetar specifikt för att uppfylla rättigheterna i Barnkonventionen (BK), därför bjöd de in en anställd på Barnombudsmannen för att få hjälp och tips om hur man kan göra och tänka kring detta. Dessvärre hade denne inte möjlighet att komma.

De lagar och styrdokument som avdelningen utgår ifrån är Lag om färdtjänst och Lag om riksferdtjänst samt Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Det finns ingen skrivelse om t.ex. att i beslut och åtgärder som rör barn ska det som bedöms vara barnets bästa i första hand beaktas (jämför artikel 3, BK). *"Det är en trafiklag, ingen socialtjänstlag"* förklarar en av informanterna. *"Vad som bedöms vara barnets bästa finns ju liksom inte eftersom lagstiftningen är som den är. Får du färdtjänst så är det för barnets bästa. Annars är du inte berättigad."*, fortsätter hon. Angående lagstiftningen säger informanterna också att *"vi har en lagstiftning, färdtjänstlagstiftning, som ser ut så här. Och sedan har vi handläggarrutiner som vi försöker följa så gott vi kan, och det är den tjänsten vi har att erbjuda. Vi kan inte hitta på andra lösningar för att BK kommer och blir lagstiftning utan det är vår enskilda lagstiftning som gäller först."*

Det enda som det står om barn i Lag (1997:736) om färdtjänst är att vid beslut om färdtjänst till barn ska *"prövningen göras i förhållande till barn i motsvarande ålder utan funktionshinder."*¹² Detta kan kopplas till artikel 2 om icke-diskriminering. Intervjupersonerna berättar att de arbetar väldigt mycket med rättssäkerhet, för att de inte ska diskriminera. Det garanterar dock inte att

---

¹² Lag (1997:736) om färdtjänst, 7§

inte kunden eller en anhörig kan uppleva att de diskriminerar, menar informanterna. Vidare berättar de intervjuade att de alltid uppmuntrar alla som får avslag på en ansökan att överklaga. Det handlar om att det ska vara rättssäkert och lika för alla, framhåller de. *"Vi lär oss av det också"*. Domar från Förvaltningsrätten eller Kammarrätten där den berörde är barn är ovanliga, och *"det är sällan vi får överklagande avseende barn"*, säger en av dem.

En informant berättar att det är viktigt att se till att beviljad färdtjänst blir något som hjälper, inte stjälper, barnet. Att ge någon färdtjänst under en mycket lång tid kan hindra barnets utveckling. Avdelningen måste arbeta för att öka den enskildes förmåga, så att den i framtiden ska kunna åka kollektivtrafik själv, menar intervjupersonerna. Färdtjänst ges därför i stadievisa perioder motsvarande låg-, mellan- och högstadiet. *"Vårt ansvar är, om något, att inte bevilja tillstånd på slentrian"*, säger en av dem.

Gällande artikel 12 menar informanten¹³ att de inte arbetar aktivt med barns delaktighet. Vad hen vet har avdelningen aldrig någonsin aktivt inhämtat ett barns åsikt. Hen berättar att BO rekommenderar att man pratar med barn från och med att de är cirka 13 år gamla. Informanten menar att vissa av deras kunder som är barn har en kognitiv förmåga motsvarande ett småbarns, även om de är betydligt äldre. Dessa är svåra att inhämta åsikter ifrån. Samtidigt betonar hon att det är viktigt att alla får göra sin röst hörd om de vill det. Informanten ställer även frågan *"Vad är ett barn?"*. Det förekommer att någon som är runt 25 år, men *"som är som en 15-åring"*, kontaktar avdelningen.

Informanten berättade att det kan finnas fall där avdelningen, för att värna en av grundprinciperna i BK (barnets bästa) tvingas agera på ett sätt som kan strida emot en annan av grundprinciperna (barnets rätt till utveckling). Det finns barn som avdelningen inte tillåter att resa i kollektivtrafiken på egen hand. Dessa måste för både sin egen och andras säkerhet ha en ledsagare. Informanten berättar: *"Vi vill att alla våra kunder ska utvecklas till att kunna resa med den allmänna kommunikationen och det kanske man inte gör genom sätta obligatorisk ledsagare på personen."* Samtidigt menar informanten att man skulle kunna säga att avdelningen i det fallet verkligen ser till barnets bästa. Strävan är att barnet ska komma till skolan eller sin fritidsaktivitet för att de ska utvecklas. Vidare framhåller informanten att avdelningen sätter in åtgärder nu för att kunna undvika att behöva vidta allvarligare åtgärder längre fram i tiden, exempelvis ett så kallat arbetsmiljöstopp. Det innebär att personen inte får resa i kollektivtrafiken alls. Ett sådant beslut är mycket svårt att få

---

¹³ En bit in i intervjun var den ena av de intervjuade tvungen att avvika, nedan används därför "informanten" istället för "en av informanterna".

upphävt. Syftet och förhoppningen är att de med ledsagare ska mogna, fortsätter informanten.

På frågan om vilka behov av förbättringar som informanten ser svarade denne att det är svårt att säga. Hen upplever att avdelningen har för dålig kunskap för att kunna bedöma vad som behöver förbättras. Av den anledningen bjöd de, som sagt, hit Barnombudsmannen. Syftet med mötet med BO var att samla alla färdtjänsthandläggare i länet för att alla kommunerna skulle ha en liknande ingång och förhållningssätt till barnrättsarbetet. Avslutningsvis anser informanten att BK är ganska otydlig jämfört med exempelvis Kommunallagen och GDPR. *”Vi kommer nog inte bli tillräckligt bra på BK förrän det trillar in kammarrättsdomar.”*

Social- och omsorgsförvaltningen (SoF)

Utredaren genomförde en intervju med två informanter på avdelningen för strategisk verksamhetsutveckling och en intervju med en företrädare för socialtjänsten. Intervjuerna redovisas separat nedan.

Avdelningen för strategisk verksamhetsutveckling

Informanterna menar att Socialtjänstlagen (SoL) anger att förvaltningen och dess verksamhet har ett särskilt ansvar för just barn. De berättar att de i sina förfrågningsunderlag, inom verksamhetsområdet Individ och familjeomsorg, har med kriteriet att alla medarbetare, även de som arbetar med vuxna, ska ha utbildning i Barnkonventionen. För förvaltningens nyanställda hålls yrkesintroduktion om barns delaktighet och samtal med barn. I uppföljningsarbetet har man börjat använda uppföljningsinstrument som är anpassade för barn, vilket t.ex. innebär att de svarar på frågor om vad de tycker om insatsen som riktar sig till dem.

Förvaltningen arbetar mycket med att utöka tiden för samtal med barn, men informanterna befarar att det finns risk för att det blir ”mer yta än innehåll”. Socialtjänsten är till exempel inriktad på att träffa barnen tre gånger *”men jag tror inte att man jobbar så mycket med innehållet, alltså, hur man ska göra för att öka deras delaktighet”*, säger en av dem och framhåller att det är ett utvecklingsområde. Störst förbättringspotential gällande delaktighet finns i LSS:

”Här har man av gammal hävd inte pratat så mycket med de som är funktionsnedsatta sedan födseln, utan istället med föräldrarna. Sedan blir ju de här barnen äldre och äldre, och sedan kanske inte de är så pigga på att ha vissa insatser. Speciellt sådana som ligger på gränsen, som är lätt utvecklingsstörda. Det är ingen som riktigt har pratat med dem, och sedan ska de ut i sitt vuxenliv och vill vara som alla andra.” Det finns ingen uppbyggd relation med barnet

eftersom det inte har fått säga sin åsikt eller ta del av information, *”utan det har gått genom föräldrarna”*, konstaterar en informant.

Det finns ett regionalt samarbete mellan kommunerna i länet. Detta bedriver bland annat forskningscirkclar kring barns delaktighet. Forskningscirkclar har de senaste tre åren arbetat med att hjälpa kommunerna att *”hitta förhållningssätt för delaktighetsprinciperna”*: Exempelvis, vad innebär det att göra barn delaktiga i sin verksamhet eller kommun? En informant berättar att de har hållit studiecirkclar för yrkesverksamma, exempelvis om hur man kan lägga upp samtal så att barn känner trygghet och tillit. Det handlar om *”delaktighet utan att barn blir ansvariga”*. Informanterna menar att häri finns den stora utmaningen: socialarbetare är ofta väldigt rädda för att skada barnet och undviker därför att prata om jobbiga ämnen, trots att barnen lever under de omständigheterna. Det är socialarbetarens ansvar att kunna prata med barn utan att de känner ansvar, menar de. Vidare framhåller de intervjuade att det *”finns en felaktig bild om att man måste ha 180 högskolepoäng i terapeutisk samtalsmetodik, för att prata om deras vardag, det dom upplever. Det är jättetokigt.”*

Ett aktivt arbete med barns delaktighet förekommer, men intervjupersonerna upplever att det inte finns någon systematik för hela förvaltningens arbete eller *”hur vårt arbete hakar i andra förvaltningars arbete”*. Det saknas en medveten strategi på det området.

Begreppet barns bästa har under lång tid funnits med i socialförvaltningens arbete, *”men vi ska inte säga att vi alltid klarar av det”*, säger en informant. Denne efterlyser en mer granskande och reflekterande attityd och framhåller att medarbetare behöver ställa sig frågan: *”Gör vi verkligen den här insatsen utifrån barnets bästa?”*. Informanten berättar vidare att det har visat sig i forskningen att ju längre utredningen pågår, desto mindre handlar insatsen om vad det gjorde från början. Då finns det en risk att inte barnet förstår den och att man missar målsättningen. För att komma tillrätta med det har enheten för uppföljning och utvärdering bland annat gett i uppdrag till utförare att utvärdera och utveckla sitt arbete med barnets delaktighet och dess förståelse för insatserna.

Enligt informanterna är det ibland svårt för personalen på socialtjänsten att komma åt grundproblemet, t.ex. våld emellan föräldrarna, men de vill ändå göra en insats. Då är det lätt att insatsen *”halkar lite”*. Informanten lyfter samtidigt fram att det finns en systematik i handläggningen, utifrån metoden BBIC (Barnets behov i centrum). Detta innebär att fokus ska ligga på det individuella barnets bästa. Exempelvis innebär det att samma beteende hos en förälder inte behöver ge samma skadliga effekt hos olika barn, eftersom de har olika skyddsfaktorer som kan avhjälpa problemet ifråga (t.ex. *”en jättebra mormor”* eller *”föreningskompisar”*). Det är viktigt att inte bara se en risk och säga att barnet är i en risksituation, det beror på vilket barn det är, menade informanten. Samma person berättar att detta har socialtjänsten arbetat mycket med i

Linköping under många år för att hitta barns bästa, *”sedan kan vi halka ibland, som Allmänna barnhusets genomlysning visar. Vi har dock kommit väldigt långt om man jämför med för 20-30 år sedan.”*

Informanterna menar att barnets ställning har stärkts jämfört med tidigare, nu behövs bara *en* av vårdnadshavarnas samtycke för att en insats till ett barn ska beviljas. De intervjuade framhöll också att *”barnet är registerbärare”*. Det innebär att barnet är den som insatsen utgår ifrån även om den exempelvis riktar sig till våldsamma föräldrar. I samtalen med föräldrarna är det viktigt att alltid föra in deras ansvar för sitt/sina barn, menade informanterna.

Ämnet sekretess kom på tal under intervjun. Om ett barn vill ha samtal angående sin situation hemma behöver socialtjänsten underrätta föräldrarna. Praxis i socialtjänsten är att informera föräldrar så småningom, så att man hinner bygga upp en förståelse hos barnet för insatsen, och inte bestämma över huvudet på det. Samtidigt är målet att informera föräldrarna, *”för det är de som kan förändra, det är de som bestämmer”*.

Gällande diskriminering framkom att pojkar med utländsk bakgrund får färre insatser än andra grupper av barn. Att hitta och åtgärda sådana här *”blinda fläckar”* ser informanterna som angeläget.

Det finns en önskan från informanterna att Linköpings kommun ska använda sig av något som kallas för barnbokslut. Ett barnbokslut är *”en sammanställning av en verksamhets resultat som direkt berör barn och kan innebära att varje förvaltning i samband med årligt bokslut gör en särskild utvärdering av hur fattade beslut påverkat barns och ungas villkor i området eller i en verksamhet.”*¹⁴ Att göra barnkonsekvensanalyser inför beslut på ett systematiskt sätt, och att ha tydligare politiska mål för hur *”vi sätter barnen i centrum”* är också något informanterna efterfrågar.

Socialtjänsten

Den intervjuade menar att i socialtjänstlagen och lagen om stöd och service *”kommer andemeningen i barnkonventionen till uttryck”*. Hen poängterar också att ett levande barnperspektiv, om det ska hålla över tid, behöver uppdateras och pratas om ofta. Att förvaltningens perspektiv på barnets bästa stämmer med vad som gäller nu, betyder inte att det håller i all evighet. Informanten menar att det är många som behöver vara överens om vad som är barnets bästa, alla kommuner kan inte ha var sin syn. Vidare bör inte ett barnperspektiv vara *”fyrkantigt”*, utan anpassat till det individuella barnet. Informanten nämner som exempel att barn nuförtiden i mycket större utsträckning vårdas hemma än på sjukhus. Det menar

---

¹⁴ Barnombudsmannen – bokslut

<https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/pejling-dialog/det-har-kan-du-gora/barnkonsekvensprovningar/barnbokslut/>

hen är bra generellt, men det har blivit det som anses vara det bästa för alla, vilket är för kategoriskt. En annan aspekt av begreppet barnperspektiv är extra relevant inom LSS. Exempelvis, ett barn i en familj kan ha multihandikapp och är då barnet med störst behov, men vad händer med de andra barnen i familjen under det som kan vara de ”mest centrala åren” i uppväxten? Vems barnperspektiv har företräde? Man pratar sällan om de andra barnen, menar den intervjuade.

Inom socialtjänsten finns det behov av en ny typ av insats gällande barn som lever under undermåliga förhållanden i hemmet. Nuvarande verktyg anses vara alltför trubbiga i vissa situationer: *”Många utredningar som avslutas utan insats, avslutas inte för att vi inte tycker att det behövs en insats utan för att det helt enkelt inte går att få till på frivillig väg, de (föräldrarna, författarens anmärkning) tackar nej och man har inget som passar i övrigt.”* Socialtjänsten lägger då ned utredningen. Ibland händer det att socialtjänsten får in en ny orosanmälan avseende samma familj en tid senare, och då har situationen ofta förvärrats ytterligare. Ett exempel som informanten gav på en ny typ av insats var att använda ”semi-tvång”. Denna typ av insats skulle kunna användas i situationer där socialtjänsten bedömer att en insats verkligen behövs (för att värna barnets bästa), även om föräldrarna tackar nej till insatsen. Den hypotetiska situationen är dock inte tillräckligt allvarlig för att genomföra ett tvångsomhändertagande av barnet. En insats med ”semi-tvång” skulle förslagsvis kunna vara att föräldrarna måste delta i familjebehandling, menar informanten.

Informanten förklarar att personalen ofta ställs inför svåra avvägningar och beslut där de inte på förhand kan veta konsekvenserna: *”Självklart kan det hända att vi fattar felaktiga beslut, och det är ju alltid svårt att besluta att ett barn mår bättre av att lyftas ur sin invanda miljö.”* Det går bara att avgöra i efterhand om det blev bra, menar den intervjuade. *”Vi kan bara bedöma vad man lever i för förhållanden nu, om det är rimligt, om man får sina behov tillgodosedda.”* Likaså är det mycket svårt att veta om en situation är akut. För akuta omhändertaganden finns det mycket hårda krav: det ska finnas en påtaglig risk att barnets hälsa eller utveckling skadas. Hur pass stor risken är, är extremt svårt att avgöra. Kanske är det så att risken för att barnet far illa blir påtaglig i samband med att socialtjänsten meddelar föräldrarna att den tänker genomföra omhändertagandet. Socialtjänsten kan inte vara 100 procent säker på att inte barnet far illa om vi inte *”plockar alla barn i alla lägen”* men det skulle inte heller vara för barnets bästa, menar informanten. Barn som är placerade mår inte alltid så bra, de kanske inte hade mått bättre hemma, men det är *”ingen självklar fördel”* att växa upp placerad, fortsätter hon.

Ett problem som informanten ser är att det finns *”en tröghet i systemet”*. Det kan till exempel röra sig om *”en pojke eller flicka som vi ser behöver få en*

utredning”, kanske har barnet ett diagnosticerat tillstånd. Den intervjuade fortsätter:

”Innan vi har fått den (diagnosen, författarens anmärkning) kan vi kanske inte heller sätta in rätt insats. Och vi har inga psykologer anställda hos oss, vi behöver ha det utfört av vården och då i synnerhet hos BUP, där köerna är jättelånga. Det är inte vårt fel och inte deras fel men det fastnar, och då försöker man sätta in insatser som haltar under tiden.”

Den intervjuade berättar att det kommit och kommer nya uttryckssätt för självskadebeteende. Det är inte alltid det rör sig om mer ”traditionella” former som att skära sig. Ett exempel är när personen, oftast en flicka, svälter sig själv, inte för att hon är missnöjd med sin vikt utan för att hon är arg på sig själv. *”Barn är ofta snabbare än vi på något sätt(...) vi är efter på bollen.”*

Också i denna intervju kom ämnet sekretess på tal. Sekretessgränsen mellan olika kommuner kan försvåra socialtjänstens arbete i vissa situationer. Exempelvis förekommer det att familjer som tackar nej till en insats från socialtjänsten flyttar till en annan kommun. Om en orosanmälan kommer in till den ”nya” kommunen händer det att den behandlar detta som en förstagångsanmälan, eftersom information om att familjen tidigare varit under utredning i en annan kommun kan saknas. Förändringar i sättet kommuner kan samarbeta med varandra, bl.a. kommunalrättsligt med hälso- och sjukvården, har dock tillkommit under de senaste åren. Informanten berättar också om sekretessgränsen mellan skolan och socialtjänsten, vilket kan försvåra nödvändig samverkan kring ett barn med behov. Den intervjuade betonar att en stark sekretess är mycket viktigt för att skydda den enskilde medborgarens integritet, men att det samtidigt är viktigt att kunna samverka med andra aktörer på ett sätt som främjar barns bästa.

Avslutningsvis, informanten efterfrågade *”en gemensam bild”* med exempelvis skola och polis av barnrättsarbetet. Ett kompetensutbyte med dessa professioner och tätare samverkan såg hon också som eftersträvansvärt.

Kommunledningsförvaltningen

Ungdomsombud

Ungdomsombuden är två personer som arbetar omlott under ett och ett halvt år vardera. Målgruppen är personer i åldern 13-25 år (i praktiken är det dock åldern 13-19 år). Deras generella uppdrag är att öka ungas inflytande i kommunen och vara en länk mellan ungdomar och politiker. Ungefär hälften av arbetstiden läggs på

fasta uppgifter eller uppdrag och andra hälften är fritt. Ett av de fasta uppdragen är att hålla "Dialogdagar". På högstadiet innebär detta bland annat att eleverna får träffa politiker. På gymnasiet har dialogdagen mer fri utformning, förra året var temat "trygghet". En annan av ombudens verksamheter är att göra en podcast med inbjudna ungdomar som diskuterar frågor som sport, att födas i fel kropp, mobbning, psykisk ohälsa eller att vara sig själv. Ombuden är också ute i skolorna och informerar om att de kan påverka, vilket inte så många vet. Informanterna menar att detta arbete behöver vara kontinuerligt, eftersom barnen blir vuxna.

Ombuden blir inbjudna till olika möten och deltar på vissa politiska möten men har ingen fast politisk kontakt. De har blivit tillfrågade att sitta med i ett utskott för medborgardialog som riktar sig särskilt till unga.

Ungdomar kan kontakta ombuden bland annat via Facebook eller Instagram. De som gör detta har ofta något de undrar över, något de vill bolla med ombuden, snarare än att det är något konkret de vill att ombuden ska "ta med sig".

"Om någon skulle vilja något(...) och hör av sig till oss, då drar ju vi i de trådar vi har. Vi har möten med olika personer från olika förvaltningar, ungefär en gång i månaden, (...) Det får inte vara för svårt, man vill ju bara skicka ett meddelande, och inte logga in på Linköpings kommun".

Ett exempel på förslag från ungdomar var en flicka som lämnade in ett Linköpingsförslag om att ha disko på en högstadieskola, vilket sedan blev verklighet.

Ombuden upplever att det tar väldigt lång tid innan man ser någon effekt kopplat till det som man har lyft som önskemål eller synpunkt. Detta upplever de vara särskilt frustrerande på sådant som de anser vara ganska lätt att åtgärda, exempelvis öka gatubelysningen för att minska den upplevda otryggheten när det är mörkt ute, eller att av miljöskäl köpa ostmackor istället för skinkmackor till fika under kommunala sammanträden. Ombuden frågar sig, utifrån ungdomarnas perspektiv: Vad är meningen med att säga sin mening om inget händer? Får en ungdom inget svar tror den lätt att "de bara skiter i allt".

Ombuden menar att det är lättare att exempelvis söka och få pengar för en konsert, än att få politiker att ändra på något stort i skolan. De upplever att det finns "mycket byråkrati och mellanhänder" i kommunen. Det skulle därför behövas någon som jobbar med effektivisering, hela tiden. De menar att det blir lätt att klaga, för att man inte vet varför det är som det är. Finns det tillgänglig information om varför, blir det lättare att acceptera. "Vi borde se till att hålla oss ännu mer underrättade i allt", framhåller ombuden.

Ombuden efterlyser någon mer som har en heltidstjänst kopplad till ungdomsfrågor och kan fungera som ett bollplank för dom. "Vi har ju folk på

utbildningsförvaltningen och kultur- & fritidsförvaltningen som vi träffar ofta, men det hade varit skönt att ha en fast punkt, en person man hade kunnat vända sig till, som hade kunnat jobba med oss på deltid". Eftersom som anställningstiden för ungdomsombuden är relativt kort vet de inte alltid vad som hänt tidigare, på så vis vore det värdefullt att kunna bolla med någon fast anställd som arbetat längre på deras arbetsplats.

Överförmyndarenheten

Ett av överförmyndarenhetens uppdrag är att se till att barnets pengar nyttjas på ett bra sätt av sina vårdnadshavare. Den lagstiftning som styr enheten är föräldrabalken, vilken bland annat gäller förmyndare. Dessa ska se till att de förvaltar barnets pengar på ett tryggt och rättssäkert sätt.

Eftersom enheten sällan möter barn finns ingen tillvaratagen kompetens när det handlar om att möta och respektera barn. Frågeställningar angående om barn diskrimineras av olika skäl eller inte, är dock inte riktigt applicerbart på enheten eftersom dess arbete är avgränsat till det ekonomiska området. Fokus ligger på att säkerställa att uttaget står i proportion till föräldrarnas underhållskyldighet.

Avseende "barnets bästa" betonar informanten att föräldrarna har försörjningsansvar. Detta innebär att barnets pengar inte ska användas för "barnets bästa". Barnet ska inte behöva försörja sig själv. Det är som huvudregel olämpligt att använda de pengar som barnet har för att köpa grundläggande nödenheter. Ett skräckexempel som nämndes var ett fall där barnets pengar användes för att köpa en värmepanna till hushållet. Enhetens kunskapsgrund för att bedöma barnets bästa består bland annat i att inhämta information och fakta om t.ex. föräldrarnas ekonomiska tillgångar och placeringsrisker (om föräldrarna exempelvis vill placera barnets pengar i en kapitalförsäkring). Överförmyndarenheten ska sedan väga barnets bästa mot föräldrarnas önskemål och försörjningsansvar. Informanten poängterar att barnets bästa väger tyngst, enheten tar inte hänsyn till vuxnas bästa i sina beslut.

På temat "rätt till utveckling" berättar informanten att det kan vara så att ett barn använder av sina pengar för att t.ex. åka på ett läger (särskilt barn med funktionsnedsättning/-variation). Detta kan vara en rimlig användning av pengarna, om det inte är så att föräldrarna bör stå för detta, menar informanten. Enheten har inte så mycket samverkan, dock i viss mån med Social- och omsorgsförvaltningen. Socialtjänsten kan göra anmälan till Överförmyndarenheten om de exempelvis misstänker att föräldrarna använder barnets pengar på ett felaktigt sätt. Informanten berättar att enheten gör orosanmälan till socialtjänsten, och det händer att enheten gör det ibland.

Enligt föräldrabalken har överförmyndarna skyldighet att inhämta barnets åsikter från att det är 16 år, men barn har åsikter innan dess, menar den intervjuade. Föräldrabalken är dock det som enheten rättar sig efter. Som exempel på vilken hänsyn överförmyndarenheten tar till barns åsikter nämns situationen där enheten beslutar om gode män för ensamkommande flyktingbarn: Hänsyn tas till barnets åsikter (att inte vilja ha den gode mannen) om det föreligger synnerliga skäl (t.ex. barnet och gode mannen är från två folkgrupper som befinner sig i konflikt med varandra).

En aspekt av att kunna vara delaktig har att göra med tillgången till information. Informanten berättar att enheten inte delger så mycket information. Ensamkommande barn får ett brev när de fått sin gode man. Brevet innehåller kontaktuppgifter till gode mannen och överförmyndarenheten. Gällande förmyndarskap, där går överförmyndarna inte ut med information till barn under 16 år angående föräldrars uttag. Om barnet ifråga ringer och frågar om detta undanhåller de dock inte information.

På frågan om det finns fall där barn inte ska höras säger informanten att det inte är huvudregel att enheten ska inhämta barnets åsikt om det är under 16 år. Det finns däremot ingen regel om att enheten inte ska höra barnet. För att avgöra barnets möjlighet till deltagande och inflytande bör man lyfta in om barnet förstår. Ett läkarintyg eller en social utredning skulle behövas för att avgöra att barnet inte kan förmedla sig. Den intervjuade tillägger att enheten måste förutsätta att föräldrar vill sitt barns bästa.

Informanten tror att varken barnen eller verksamheten skulle ta skada om barn under 16 år fick möjlighet att uttrycka sin åsikt, detta gäller både förmyndarskap och gode män. I dagsläget kan enheten inhämta information från barn under 16 år. Överförmyndarna gör en bedömning från fall till fall, så att det inte kan vara till skada för barnet.

Den intervjuade tror att det inom kommunen i stort finns behov av att tolka BK. Det kan vara en utmaning för kommunal verksamhet att ha med BK i sitt arbete. Enhetens verksamhet är smal, så informanten upplever att de nog har tillräcklig kunskap, men att den kanske behöver fräschas upp.

Utblick

I avsnittet nedan presenteras exempel på vad flera av Linköpings jämförelsekommuner gör inom sitt barnrättsarbete. Exempel från andra kommuner och förekommer också. Informationen i detta avsnitt är hämtat från kommunföreträdare och/eller respektive kommuns hemsida.

Eskilstuna

Utredaren varit i kontakt med en informant från Eskilstuna kommun. Denne berättar att kommunen har ett internt nätverk med representanter från förvaltningarna. En utvecklare inom barnrätt samordnar nätverket. Under våren har kommunen fokuserat på att ge nätverket kunskap och metoder om hur de kan arbeta vidare inom sina respektive förvaltningar. Kommunen har genomfört möten och seminarier där de talat om forskning på området, nationellt arbete, framgångsfaktorer och goda lokala exempel.

I höst planerar kommunen en utbildning för alla nämndordföranden och presidierna samt Kommunstyrelsen, troligtvis i SKLs regi. 20 november kommer kommunen uppmärksamma att Barnkonventionen fyller 30 år och i samband med det kommunicera att BK blir lag 2020. Utöver det planerar kommunen för att ta fram en egen grundläggande webbutbildning för sina medarbetare.

Helsingborg

I Helsingborgs kommun finns ungefär 20 utbildade barnrättsstrateger som arbetar på olika förvaltningar. Nätverket träffas 5-6 gånger per år och deltagarna utbyter information, erfarenheter, metoder och perspektiv med varandra. Informanten skrev:

”Ibland lånar vi in varandra för att hålla i utbildningar/föreläsningar om BK. Vi har tillsammans även arrangerat barnhearings två år i rad för kommunfullmäktigepolitiker utifrån ett politiskt uppdrag och vi uppmärksammar 20 november¹⁵ årligen genom olika insatser. Vi har bildat arbetsgrupper som utvecklar olika verktyg så som utbildningsmaterial, barnchecklistor, barnmentorprogram för att inspirera och stödja vår organisation i arbetet med barnets rättigheter och det blir nu extra aktuellt inför att barnkonventionen blir lag 2020. Vi planerar en rad insatser under hösten för att rusta vår organisation inför att barnkonventionen blir lag. Vi ska samla information, verktyg och metoder på en hemsida samt erbjuda olika utbildningsinsatser.”

Jönköping

I Jönköpings kommun har en kartläggning angående barnrättsarbetet pågått sedan sommaren 2018. Den är i skrivande stund delvis klar och har redovisats genom kommunens barnbokslut för 2018. Kartläggningen har bland annat undersökt vilka fokusgrupper för barnets rättigheter inom de olika

---

¹⁵ FN:s konvention om barnets rättigheter undertecknades den 20 november 1989

förvaltningsområdena och verksamheterna som kommunen skulle kunna ha. Den har också undersökt vilka som är ansvariga för barnrättsarbetet.

Det planeras ingen insats inför barnrättslagens ikraftträdande av kommunen som helhet, utan det kommer vara olika beroende på förvaltning. Informanten som rapportförfattaren har talat med berättar att kommunen bedriver ett aktivt barnrättsarbete men att det behövs ett gemensamt språkbruk. Denne påpekar också att vissa förvaltningar har en låg kunskapsnivå och därför behöver utbildning i barnrätt. Länsstyrelsen i Jönköping har samverkan med civilsamhället och kommer under året arrangera en konferens där bland andra Jönköpings kommun kan/kommer delta. Informanten berättade även att kommunen planerar att ha en ljusmanifestation och ett ”jättestort barnkalas” med information om barnrättsarbetet och barnkonventionen, aktiviteter för barn och tårta.

Jönköpings kommunfullmäktige har sedan tidigare fattat beslut att:

- Ett barnbokslut ska göras varje år.
- Inför de beslut som nämnderna fattar ska en barnchecklista användas. (se nedan)
- En funktion med uppdrag att implementera barnkonventionen ska tillsättas. Tjänsten är nu tillsatt.

Alla nämnder använder en barnchecklista inför beslut. Tillämpningsmodellen är en så kallad barnchecklista där syftet är att synliggöra barns olika villkor och bedöma effekterna av beslut för olika grupper av barn utifrån särskilda artiklar i barnkonventionen. Om ärenden bedöms beröra barn ska ett antal frågor kort besvaras, t.ex. vilka barn som berörs av beslutet, om barnets rätt till utveckling beaktas samt om barnets bästa prioriteras.

Norrköping

I Norrköpings kommun finns ett barn- och elevombud som ska stödja i barnrättsarbetet. Denne har till uppdrag att *”arbeta med värdegrundsfrågor och även att stödja barn utifrån deras rättigheter”*. Förra året togs ett politiskt beslut om ett inriktningsdokument angående barns och ungas delaktighet. Detta dokument gäller för alla nämnder. Kommunen har förtydligat sitt värdegrundsarbete inom utbildningsnämnden. Frågan om ett övergripande utbildningsarbete är lyft på kommunnivå.

Uppsala

Utredaren har varit i kontakt med en företrädare för Uppsala kommun. Personen skriver följande om kommunens barnrättsarbete:

”I Uppsala kommuns mål och budget har alla förvaltningar och bolag ett uppdrag att genomföra ett kompetenslyft inom barnrätt. Vi på kommunledningskontoret har i uppdrag att samordna frågan. Vi har ett Idéburet offentligt partnerskap (IOP) med Barnombudet i Uppsala län (BOiU) vilket är lite starkare än ett samarbete. De har tidigare haft verksamhetsstöd för att arbeta med barnrätt och bl.a. utbildning i barnrätt sedan flera år tillbaka. Nu har utbildningsmaterialet utvecklats och vi arbetar aktivt med förvaltningarna och bolag för att genomföra kompetenslyft inom barnrätt. Vi har även ett uppdrag från kommunstyrelsen att beslutsunderlag ska belysas utifrån hållbarhetsaspekter (där barnrätt är ett område) och i beslutsärenden ska det redogöras hur hållbarhetsaspekterna behandlats i beredningsarbetet.

Vi har av kommunfullmäktige fått uppdrag att arbeta fram ett nytt barn- och ungdomspolitiskt program där fokus kommer att ligga på goda och jämlika uppväxtvillkor, barn och ungas inflytande och delaktighet samt kompetenslyft inom barnrätt. Programmet har arbetats fram tillsammans med kommunens förvaltningar och bolag och i dialog med ungdomar samt samarbete med BOiU. Och just nu gör vi en ”nämndturné” d.v.s. träffa de mest berörda nämnderna och ”drar” kort ärendet. Beslut i KS och KF blir efter sommaren.”

Västerås

En informant från kommunen menar att de har arbetat aktivt med att implementera barnkonventionen under mycket lång tid. Västerås kommunfullmäktige har tagit ett beslut att implementera barnkonventionen och kommunen gör för närvarande en inventering av styrdokument för att få syn på dokument som behöver förstärkas med ett barnrättsperspektiv.

Inför att barnkonventionen ska bli lag genomför kommunen en större utbildningssatsning med olika innehåll beroende på olika målgruppers behov. Satsningen är just nu i planeringsstadiet och är tänkt att genomföras under perioden september 2019 – mars 2020. Syftet är att alla beslutsfattare och medarbetare inom Västerås stad ska få förutsättningar att arbeta utifrån ett barnrättsperspektiv i sina respektive verksamheter. I utbildningssatsningen kommer kommunen att använda material från t ex barnombudsmannen, SKL, UNICEF och Rädda Barnen. Västerås kommer att genomföra egna utbildningar (genom t.ex. sitt förebyggarcentrum där bland andra barnombudet arbetar) men också köpa in utbildningar från externa aktörer.

De prioriterade målgrupperna för utbildningssatsningen är:

- politiker,
- direktörer/högre chefer, strateger och planerare som bereder ärenden till nämnder
- chefer på mellannivå t ex rektorer och förskolechefer
- Barn och elever
- I viss mån vårdnadshavare och övriga - kommunen kommer att samarbeta med regionen

Informanten berättar att de också planerar att förbättra informationen om BK och ge vägledning till stadens förvaltningar genom sitt intranät och genom vasteras.se.

Örebro

Örebro kommun har under våren genomfört en kartläggning angående sitt barnrättsarbete för att bl.a. se vilket utbildningsbehov som finns i kommunen. De olika förvaltningarna i kommunen har varit involverade i kartläggningen. Kommunen genomför utbildningar i barnrätt under året. Örebro kommuns barnrättsarbete utgår ifrån en policy som antogs av kommunfullmäktige år 2014. På sin hemsida skriver kommunen också att:

”I kommunens övergripande styrdokument handlar ett av de fyra strategiområdena om barns och ungas behov. Till varje strategiområde finns indikatorer framtagna för att måluppfyllelsen ska kunna mätas. Innan beslut i samtliga kommunala nämnder sker ska en konsekvensbedömning göras utifrån barn-, genus- och mångfaldsperspektiven.”

Andra exempel

Örnsköldsviks kommun driver ett ungdomsforum där alla mellan 13 och 25 år kan vara med och diskutera olika teman. Forumet har träffar två gånger om året och kommunpolitiker närvarar vid dessa. Kommunen driver också inflytandecafé, vilket har ett liknande upplägg och görs i samarbete med gymnasiesärskolan.

Knivsta kommun har, likt Jönköpings kommun, en barnchecklista som ska användas i alla nämndbeslut. Simrishamns kommun har genomfört en

barnkonsekvensanalys med fokus på vad som är barnets bästa när det gäller integration. Ur den tog kommunen fram en handlingsplan för integration av flyktingbarn.

”Make Music Matter!” är en ett nationellt skolprojekt där bl.a. ABBA The Museum är involverat. Projektet syftar till att låta barn utveckla sina förmågor att uttrycka sig genom musik, och på så vis ta del av rättigheten att *”att både få uttrycka sig och bli lyssnad på.”* De skolor som deltar i projektet kommer att få material om barnkonventionen *”att använda direkt i undervisningen”*. Enligt projektets egen websida är ”Make Music Matter!” ett sätt att uppmärksamma att barnkonventionen firar 30 år under 2019.¹⁶

Generella slutsatser – bra att ha i åtanke

- Ett tydligt behov hos förvaltningarna var att utbilda chefer och medarbetare i barnkonventionen och dess tillämpning.
- Det finns ett behov av att förbättra samverkan¹⁷ mellan olika förvaltningar men också med andra myndigheter och kommuner.
- Ett gemensamt strategiskt arbete i kommunen där man ser helheten tillsammans och där det finns en samsyn kring centrala begrepp, exempelvis delaktighet, är efterfrågat.
- Att arbeta med att öka barns, i synnerhet små barns, delaktighet i kommunens olika verksamheter (LSS, skolan, socialtjänsten m.m.) ses som angeläget.
- Inom åtminstone en av de intervjuades verksamhetsområde uttrycks behov av att arbeta mer med förbättrad uppföljning.
- En röd tråd genom hela organisationen måste finnas – från politisk och chefsnivå ner till verksamhetsnivå och sedan tillbaka igen. En informant upplevde att det finns något av en barriär mellan tjänstepersoner och personalen ute i verksamheterna.
- Barn ses ofta som en prioriterad målgrupp för kommunens verksamheter, men inte lika ofta som en individ som har rättigheter. Det är viktigt att tänka på att det är individen som har rättigheterna, inte kollektivet ”barn”.
- Inom socialtjänsten uttrycktes en önskan om att ha en ny form av insats, som inte är frivillig för föräldrarna att delta i men som inte heller innebär att barnet

---

¹⁶ <https://makemusicmatter.se/>

¹⁷ Samverkan kan röra sådant som att underlätta kompetensutbyte eller att främja ett barns bästa och utveckling, exempelvis ett barn med svårigheter i skolan.

blir tvångsomhändertaget. Nuvarande utbud av insatser anses vara för begränsat i vissa situationer.

Nästa steg – förslag till åtgärder

Nedanstående förslag grundar sig på utredarens slutsatser från intervjuerna, SKL:s så kallade framgångs- och implementeringsnycklar samt barnrättsarbetet i andra kommuner.

- Fatta ett politiskt beslut i kommunfullmäktige (eller kommunstyrelsen) att kommunen ska arbeta i enlighet med BK. (SKL)
- Ta in skrivningar om barnets rättigheter i alla styrande dokument, särskilt budgetdokumentet. (SKL)
- Utbilda alla chefer och medarbetare i organisationen i BK. Utbildningen bör innefatta konventionen i sig och dess tillämpning, vidare bör utbildningen vara återkommande.
- Ha krav på återrapportering av barnrättsarbetet till den politiska nivån. (SKL)
- Ha en funktion som ansvarar för samordning av barnrättsarbetet. Till denna funktion är det fördelaktigt att koppla en arbetsgrupp där alla förvaltningar är representerade. Beslutsvägarna blir således kortare. Se även till att hela organisationen är informerade om arbetet. (SKL)
- Gör barnkonsekvensanalys inför alla (större) beslut.
- Undersök förutsättningarna för att använda sig av barnchecklista inför beslut, som exempelvis Jönköpings och Knivsta kommuner gör.
- Undersök förutsättningarna för att ta fram barnbokslut¹⁸. Undersökningen bör bl.a. innefatta en analys av konsekvenserna av att införa barnbokslut och en bedömning av i vilken/vilka verksamheter barnbokslut bör införas.

---

¹⁸ Ett barnbokslut är "en sammanställning av en verksamhets resultat som direkt berör barn och kan innebära att varje förvaltning i samband med årligt bokslut gör en särskild utvärdering av hur fattade beslut påverkat barns och ungas villkor i området eller i en verksamhet." Källa: <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/pejling-dialog/det-har-kan-du-gora/barnkonsekvensprovningar/barnbokslut/>

Bilagor

Intervjuguide 1

Syfte: Barnkonventionen blir svensk lag 1 januari 2020 – vad innebär detta för de olika förvaltningarna? Måste följa svensk lag – men gör vi det? Gör förvaltningarna tillräckligt för att leva upp till barnkonventionen

1. Inledning: Beskriv förvaltningens verksamhet och ansvarsområde
2. Vad gör ni för att uppfylla rättigheterna i konventionen? (I synnerhet grundprinciperna, men konventionen ska ses som en helhet där rättigheterna förstås i relation till varandra. Ge exempel)

Artikel 2:

- *Vilken kompetens har vi att möta och respektera barn?*
- *På vilken kunskapsgrund om respekt och icke-diskriminering väljer vi arbetsmetoder?*
- *Vilka data rörande barn och barns livsvillkor samlar vi på min arbetsplats?*
- *Hur vet vi att barn inte diskrimineras i vår verksamhet på grund av t.ex. bostadsort, sociala faktorer, kön, sexuell läggning, etnicitet, religion, föräldrars härkomst eller föräldrars ställning?*

Artikel 3:

- *Hur och när diskuterar vi barnets bästa (ekonomiska prioriteringar, verksamhetsplanering)?*
- *Hur kommer vi fram till vad som är barnets bästa?*
- *Vad säger den lagstiftning som styr vår verksamhet om barnets bästa?*
- *På vilken kunskapsgrund gör vi våra bedömningar av barnets bästa?*
- *Hur tungt får barnets bästa väga i beslut?*
- *Hur bestäms vilka kompenserande åtgärder vi beslutar om i de fall barnets bästa inte kan komma i främsta rummet?*

Artikel 6:

- *Hur arbetar vi med varje barns rätt till utveckling i fysisk, psykisk, andlig, moralisk och social bemärkelse?*
- *Hur ser vår samverkan ut? Är den formad från barnets bästa?*
- *Hur hanterar vi vår skyldighet att anmäla misstanke om att barn far illa?*

Artikel 12:

- *När tror vi att barn kan bilda åsikter?*
- *Vilka metoder för barns delaktighet använder vi i vår verksamhet?*
- *Vilken möjlighet har barn att fritt uttrycka sina åsikter i vår verksamhet?*
- *Vilken betydelse tillmäter vi barnets åsikter?*
- *Hur får barn information av oss i frågor som rör deras liv?*
- *Kan det finnas tillfällen när barn inte ska/bör höras?*
- *Vad säger lagstiftning som styr vår verksamhet om barnets rätt till inflytande? Vad står i våra andra styrdokument?*
- *På vilken kunskapsgrund bedömer vi barnets möjlighet till deltagande och inflytande?*

3. Vad behöver förbättras? Vad kan ni göra mer? (Mer kunskap? (tolkning? Eller är det bara domstolar?). Ge exempel
4. Vilket/vilka (styr)dokument/lagar finns det som förvaltningen ska följa, som syftar/bidrar till att uppfylla barnkonventionen?

”Hur syns konventionen i våra egna styrdokument? (artikel 4)

Intervjuguide 2

Frågor till intervju angående avdelningens arbete med/utifrån barnkonventionen

1. Vad är ditt ansvarsområde/ dina arbetsuppgifter?
2. Hur pass väl stämmer relevanta lagar och styrdokument överens med Barnkonventionen (BK)?
3. Hur arbetar ni för att uppfylla rättigheterna i barnkonventionen, i synnerhet de fyra grundprinciperna (se nedan)?
4. Vet du något fall där verksamheten stridit mot/ inte uppfyllt barnkonventionen (eller relevant lagstiftning, i de fall dessa överlappar)? Vad kan i så fall vara orsakerna till bristerna?
5. Vad tror du kan förbättras för att i högre grad efterleva BK?
6. Har du något att tillägga?

De fyra grundprinciperna:

Artikel 2 – icke-diskriminering

Artikel 3 – I alla åtgärder som rör barn (...) ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa”

Artikel 6 – rätt till liv, överlevnad och utveckling

Artikel 12 – Rätt att göra sin röst hörd, delaktighet.

Intervjuguide 3 – Frågor och funderingar inför möte med jurist

- Är det bara barnkonventionen (här förkortat BK) som ska ligga till grund för hur vi arbetar med barnrättsperspektiv? Finns annan relevant svensk eller internationell lagstiftning som ska följas eller t.o.m. direkt tillämpas? (BK säger ju självt att om någon annan lag (nationell eller internationell) bättre främjar barnets rättigheter gäller den.) (Art. 41)
- Flera bedömare (exempelvis regeringen) menar att en inkorporering skulle leda till att barns rättigheter generellt stärks och tas på större allvar, tror du att det är så? Och vad tror du i så fall är orsaken till detta?
- Om man inkorporerar BK och samtidigt fortsätter transformeringen, innebär det att BK, i form svensk lag, anpassas till andra svenska lagar? Varför? För att se till att inte lagar ”krockar” med varandra, eller?
- Att bryta mot svensk lag ger en rättslig påföljd, men att bryta mot Barnkonventionen (i icke-inkorporerat tillstånd) leder inte till mer än ett ”aja baja” från FN:s Barnrättskommitté?
- Det finns många lagar, strategier och mål som har med barn och deras rättigheter att göra; ska alla andra lagar etc. (bl.a.) syfta till att uppfylla BK? Samtidigt är den inte överordnad rent juridiskt, (se punkt 5) Så, vad händer om BK och andra lagar krockar med varandra?
Eftersom SOU 2016:19s betänkande och regeringen anser i Prop 2017/18:186 att fortsatt transformering är önskvärd, och eftersom Sverige genom transformering kopplat till ratificeringen har anpassat svensk lag till BK, är det väl rimligt att anta att BK på ett sätt har något slags överordnad ställning när det gäller skydd av barnets rättigheter? Å andra sidan säger barnkonventionen att om någon annan lag (nationell eller internationell) ger större rättigheter än BK ska den lagen gälla istället, eller?
- Inkorporering innebär att BK blir svensk lag, men den står inte över andra lagar. Transformering innebär att inhemska lagar måste anpassa sig så att de överensstämmer med BK. Lite förvirrande att dessa processer/företeelser ska äga rum parallellt.
- Vet du om något fall där kommunens verksamhet inte uppfyllt, eller till och med direkt stridit mot, barnkonventionen? Vad kan det i så fall ha för orsaker?
- Tänkbart (men ej önskvärt) scenario: Året är 2020 och någon kommunal verksamhet i Linköping bryter emot Barnrättslagen – vad händer då? Barnombudsmannen säger att laglighetsprövning enligt 13 kap. i kommunallagen blir möjlig när BK inkorporerats. Barn är medborgare och kan därför också överklaga. Vidare kommer ordförande i

kommunfullmäktige att kunna vägra att ta upp ett ärende om denne anser att det strider mot Barnrättslagen enligt 5 kap. 57§ i kommunallagen. Vad kan hända mer? Hur kan processen gå om det skulle finnas ett brott mot sagda lag?